

Sveriges ekonomi

Statistiskt perspektiv

The logo for SCB (Statistiska centralbyrån) is a dark grey circle containing the white letters 'SCB' in a bold, sans-serif font.

Statistiska centralbyrån

Statistics Sweden

Ur innehållet:

Svag export men orderingen tecken på ljusning.....sid 3

Återhämtningen i den svenska ekonomin går långsamt. Både under andra och tredje kvartalet noterades endast en svag BNP-ökning från den låga nivån efter raset under finanskrisen. Exportorderingen för industrin har dock utvecklats positivt de senaste månaderna. Det kan tyda på att en återhämtning är på väg för industrin, vars svaga utveckling varit starkt återhållande på BNP. Läget på arbetsmarknaden är fortfarande dystert, men med vissa tecken på stabilisering.

Återhämtning på gång men bilden osäker ..sid 11

Bilden av hur olika branscher i Sverige utvecklas är osäker för närvarande. Näringslivet befinner sig i ett vändpunktsläge där en omsvängning i utvecklingen av efterfrågan och produktion tycks vara på väg. En återhämtning i produktionen pågår nu i många branscher efter det stora produktionsbortfall, som skedde främst under fjärde kvartalet i fjol, men som fortsatte även under första kvartalet i år.

Finanskrisens effekter på ekonomins balansräkningar.....sid 18

Finanskrisen har gett en rad tydliga avtryck på tillgångar och skulder i olika sektorer. Både bankernas, Riksbankens och försäkrings- och fondbolagens balansräkningar påverkades kraftigt. Fram till våren 2009 föll hushållens finansiella och reala förmögenhet, vilket troligen bidrog till den svaga utvecklingen av hushållskonsumtionen och till den kraftigt ökade sparkvoten.

Nummer 4•2009

Innehåll

Sammanfattning.....	3
Internationell utblick.....	4
Export och import.....	5
Hushållens konsumtion.....	6
Bruttoinvesteringar.....	9
Näringsliv.....	11
Arbetsmarknad.....	14
Finanskrisen i statistiken.....	18
Inkomster, utgifter och sparande.....	22
Summary.....	27

SCB-Indikatorer

Webbpublikationen SCB-Indikatorer utkommer omkring den första i varje månad (utom i augusti) och ger en översikt av konjunkturläget, baserad på de färskaste siffrorna. Du hittar den på www.scb.se. Välj Hitta statistik, Temaområden, Sveriges ekonomi, Konjunkturen, SCB-Indikatorer.

Sammanfattning

Svag export men orderingsgången tecken på ljusning

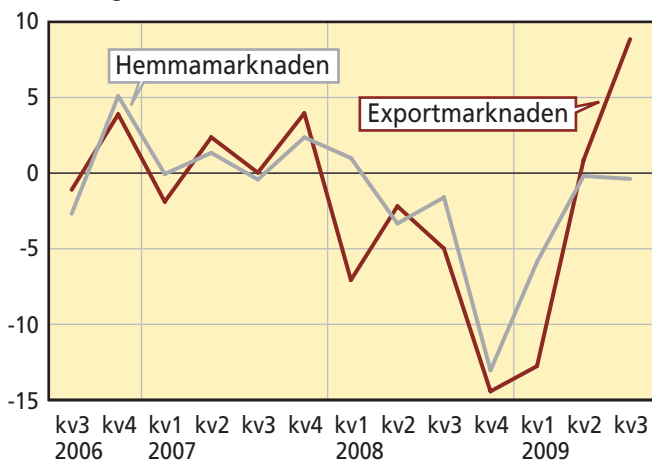
Återhämtningen i den svenska ekonomin går långsamt. Både under andra och tredje kvartalet noterades endast en svag BNP-ökning från den låga nivån efter raset under finanskrisen. Exportorderingsgången för industrin har dock utvecklats positivt de senaste månaderna. Det kan tyda på att en återhämtning är på väg för industrin, vars svaga utveckling varit starkt återhållande på BNP. Läget på arbetsmarknaden är fortfarande dystert, men med vissa tecken på stabilisering.

Den internationella ekonomiska krisens effekter på utvecklingen av den svenska ekonomin verkar nu ha avtagit. Bruttonationalprodukten har stabiliserats och visade det tredje kvartalet liksom under andra kvartalet en marginell uppgång jämfört med föregående kvartal. Det kraftiga fallet ser därmed ut att ha upphört. Jämfört med motsvarande kvartal ett år tidigare var dock BNP-nivån fortfarande 5 procent lägre.

Den svaga exportutvecklingen tyngde BNP och liksom de föregående kvartalen var det framför allt varuexporten som utvecklades mycket ogynnsamt. Exporten av varor och tjänster drog ned BNP med 3,5 procentenheter, importjusterat, jämfört med tredje kvartalet 2008. Exportvolymen sjönk med 1,5 procent jämfört med föregående kvartal. Statistiken över exporten för de senaste månaderna visar inte heller den några tydliga tecken på en vändning uppåt. Bilden av orderingsgången från exportmarknaden är dock mer positiv och den kan antyda att en återhämtning av varuexporten kan vara på väg.

Industrins orderingsgång

Procentuell förändring från föregående kvartal.
Säsongrensade värden

Källa: Leverans- och orderstatistiken

Data t.o.m. tredje kvartalet 2009

De fasta bruttoinvesteringarna drog ned BNP påtagligt, med 0,9 procentenheter, och även lagerförändringarna hade liksom under de föregående kvartalen en kraftigt negativ påverkan på BNP. Kapacitetsutnyttjandet i industrin har sedan början av 2008 sjunkit med 13 procentenheter och

låg som en följd av detta på en mycket låg nivå under tredje kvartalet. Detta innebär att behovet av investeringar för att höja produktionskapaciteten fortfarande torde vara lågt. De offentliga investeringarna har de senaste kvartalen bidragit till att i någon mån hålla uppe den totala investeringsnivån.

Av försörjningsbalansens olika delar var det detta kvartal främst den offentliga konsumtionen och hushållskonsumtionen som gav ett påtagligt positivt bidrag till BNP-utvecklingen. Vid beräkningen av de olika posternas bidrag till BNP-förändringen har då hänsyn tagits till det faktum att både export, investeringar och konsumtion delvis består av importerade varor och tjänster, vilket i olika hög grad påverkar de olika komponenternas bidrag till BNP-förändringen.

Liksom under andra kvartalet ökade hushållskonsumtionen under tredje kvartalet svagt. En stor del av den nedgång i hushållskonsumtionen som skett ägde i själva verket rum under första halvan av 2008, innan finanskrisen och dess följd effekter på den reala ekonomin slog till med full kraft. Eftersom hushållens disponibla inkomster fortfarande utvecklades positivt och ökade reallt blev sparandet även under tredje kvartalet mycket högt. Inflationstakten enligt KPI låg i november på -0,7 procent, men detta är i första hand en följd av de sjunkande bostadsräntorna. Mätt enligt KPIF, där prisförändringarna mäts vid en konstant räntenivå, var inflationstakten 2,3 procent. Jämfört med januari i år har KPI stigit drygt 1 procent.

Produktionen i tillverkningsindustrin låg under tredje kvartalet i år på en mycket lägre nivå än ett år tidigare. Detta får ses som en effekt av den starkt minskande efterfrågan på världsmarknaden. En jämförelse med föregående kvartal antyder dock, även om försiktighet måste iaktas vid tolkningen av statistiken på grund av viss osäkerhet i säsongrensningen, att nedgången kan ha upphört och att en återhämtning är på väg. Industriproduktionen har ökat svagt de två senaste kvartalen jämfört med föregående kvartal. Industriproduktionsindex visar att sågverken tidigast visade tecken på återhämtning och de har sedan följts av massa- och pappersindustrin samt stål- och metallverken.

Tjänstenäringsarna, men även byggbranschen, som i mycket större utsträckning än industrin är beroende av den inhemska efterfrågan, har under konjunkturnedgången hållit emot betydligt bättre än tillverkningsindustrin. Dock är tecknen på en återhämtning inom dessa branscher hittills svagare än i tillverkningsindustrin.

Den bild av arbetsmarknaden som framträder är fortfarande ganska mörk. Sysselsättning och arbetslöshet utvecklades ogynnsamt, speciellt inom tillverkningsindustrin, och de lediga jobben blev färre. Dock kan konstateras att varslen om uppsägningar har sjunkit kraftigt sedan början av året och under tredje kvartalet närmast sig en normal nivå.

Världsekonomin tar fart

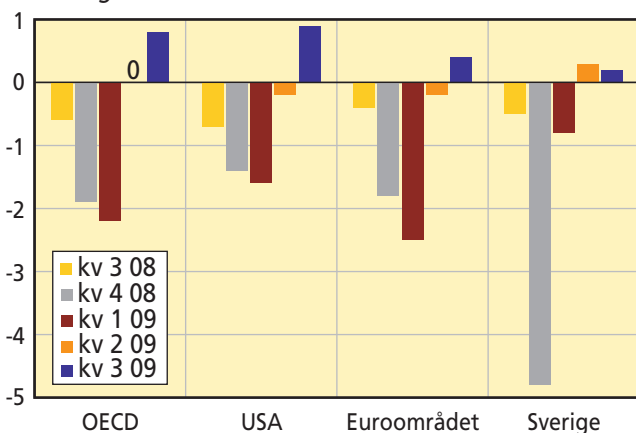
BNP-tillväxten i världsekonomin har åter börjat stiga, sedan finanskrisens mest intensiva period kulminerat. De flesta större ekonomier som varit inne i recession har nu börjat återhämta sig. Av de större länderna var det bara Storbritannien som under tredje kvartalet hade en krympande BNP.

Den sammanräknade BNP-tillväxten har under tredje kvartalet börjat återhämta sig efter fallet för ett år sedan. Finanskrisen drabbade världsekonomin förhållandevis synkroniserat med osedvanligt kraftiga BNP-minskningar under slutet av 2008 och början av 2009. Även återhämtningen ser ganska enhetlig ut. Den globala produktionsuppgång som nu börjar skönjas sker dock i en miljö av starkt expansiva penning- och finanspolitiska stimulanser.

Den svenska ekonomin drabbades hårt av nedgången i global efterfrågan. I Sverige föll BNP främst under fjärde kvartalet förra året, medan de flesta större ekonomier föll mer jämnt fördelat mellan sista kvartalet förra året och första kvartalet i år.

Bruttonationalprodukten

Procentuell förändring från föregående kvartal.
Säsongrensade värden

Källa: OECD

Data t.o.m. tredje kvartalet 2009

USA:s BNP steg åter

Den amerikanska ekonomin visade åter tillväxt i BNP under tredje kvartalet och ökade med en årstakt på 2,8 procent (0,7 % i kvartalstakt) under tredje kvartalet efter fyra kvartal i följd med sjunkande BNP. Tredje kvartalets uppsving var delvis en följd av tillfälliga ekonomiska stimulanser som exempelvis "cash for clunkers" – ett skrotningsprogram för att främja utbyte av gamla fordon, men också tillfälliga effekter från lagerförändringar (företagen minskade sina lager i en långsammare takt än under föregående kvartal).

Ett stort antal indikatorer visade på återhämtning och pekade samtidigt på fundamentala förbättringar i den amerikanska ekonomin, exempelvis har bostadsmarknaden och det finansiella tillståndet i ekonomin åter börjat stabiliseras. Detta gäller emellertid inte arbetsmarknaden som alltid

tenderar att reagera med en viss fördröjning i förhållande till BNP-utvecklingen och som försämrats betänkligt. Andelen arbetslösa i USA översteg i oktober för första gången sedan andra världskriget 10 procent. Lägg därtill att antalet deltidsarbetande som önskar att jobba heltid har dubblats jämfört med innan recessionen och att den genomsnittliga amerikanska arbetsveckan för arbetare har fallit till rekordlåga nivåer. Statistiken visar således att den amerikanska arbetsmarknaden är fortsatt mycket svag.

Blygsam BNP-tillväxt bland EU-länderna

BNP i EU-länderna steg långsammare än i USA. I EU-länderna stannade BNP-ökningen på 0,3 procent, varav euroländerna noterade 0,4 procent. Tredje kvartalets BNP-tillväxt i EU var ändå en vändning upp över nollstrecket efter fem raka kvartal med fallande BNP. Storbritannien visade däremot fortsatt sjunkande BNP. Nedgången var 0,3 procent under tredje kvartalet, vilket var sjätte kvartalet i rad med fallande BNP. Den japanska ekonomin växte med 0,3 procent vilket följde på andra kvartalets ökning med 0,7 procent.

Tyskland som är euroområdet största ekonomi och Sveriges största handelspartner, växte med +0,7 procent under årets tredje kvartal. Det är en ökning från andra kvartalets tillväxt på +0,4 procent. Investeringarna drog upp tillväxten medan hushållskonsumtionen verkade återhållande. Det var betydligt högre export- och importvolymerna under tredje kvartalet jämfört med andra kvartalet. Detta är en följd av att världshandeln, enligt det holländska institutet CPB, återigen började öka under tredje kvartalet.

Snabbväxande Kina och Indien ökade takten

Den indiska ekonomin växte med 7,9 procent över de fyra senaste kvartalen, en ökning från andra kvartalets 6,1 procent. Det är den högsta tillväxttakten under de senaste sex kvartalen. Bakom uppgången låg en ökad industriproduktion. Starkt gick också landets bilförsäljning som ökade med 34 procent i årstakt i oktober. Den accelererande indiska BNP-tillväxten hade bra stöd av de statliga stimulanser som satts in för att motverka negativa effekter från den globala finanskrisen.

Även i Kina accelererade BNP-tillväxten under tredje kvartalet. Den blev 8,9 procent på årsbasis, upp från 7,9 procent under andra kvartalet. En stor del av BNP-tillväxten kommer av ökade investeringar. Investeringarna bidrog med hela 6,2 procentenheter av första halvårets BNP-tillväxt på 7,1 procent. Över hälften av de fasta bruttoinvesteringarnas ökning under årets nio första månader är ett resultat av insatta statliga stimulanser av ekonomin, enligt bedömningar gjorda av analytiker på J.P. Morgan.

Kontaktperson: Martin Daniels, 08-506 942 64

Export och import

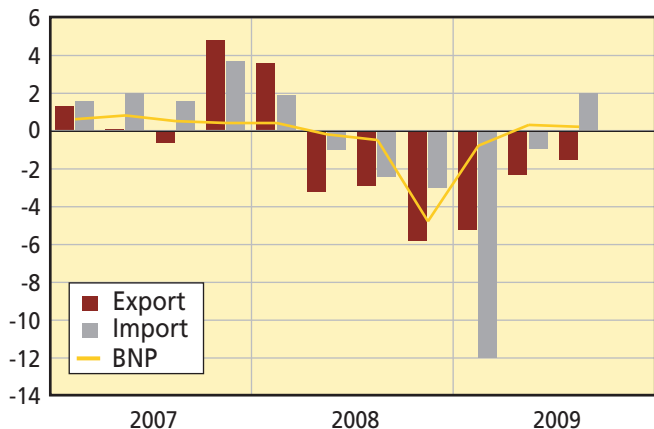
Svag varuexport dämpade svensk tillväxt

Varuexporten fortsatte att falla under tredje kvartalet och var en starkt bidragande orsak till det svaga BNP-utfallet. Det var en anmärkningsvärt svag export, eftersom världshandeln visade tecken på att åter börja öka. En ökad ordergång från utlandet ger emellertid signaler om en kommande exportuppgång.

Världshandeln har åter börjat komma igång igen och ökade med 4,3 procent under tredje kvartalet jämfört med kvartalet innan, enligt det holländska institutet CPB som regelbundet publicerar statistik över världshandeln. Det var den första kvartalsökningen sedan första kvartalet 2008. För flera av Sveriges viktigaste handelspartners har också handelsvolymerna i utrikeshandeln vänt uppåt under andra halvåret. Det är positiva signaler för Sveriges ekonomi, även om uppgången i handeln kommer från en låg nivå efter förra årets ras. I Sverige ökade importen med 2 procent jämfört med kvartalet innan, medan den svenska exporten fortsatte att falla för sjätte kvartalet i rad.

BNP, export och import

Volymförändring från föregående kvartal.
Säsongrensade värden

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. tredje kvartalet 2009

Tredje kvartalets exportminskning innebär att exportvolymen nu ligger 19 procent under den nivå som gällde första kvartalet 2008, enligt den säsongrensade serien. Exportnedgången under tredje kvartalet jämfört med andra kvartalet avser flera viktiga svenska industrivaror. Bland annat kemiska produkter, elektronikvaror, transportmedel, trävaror och metaller.

För de varor som produceras i Sverige (ekonomins användningssida justerat för import) var exporten den dominerande förklaringen till tillbakagången i ekonomin under tredje kvartalet. Av den faktiska BNP-minskningen på 5,1 procent svarade exporten för hela -3,5 procentenheter, importjusterat. Vid sidan av exporten så var det främst lagren som drog ner BNP, något som också är kopplat till den svaga interna-

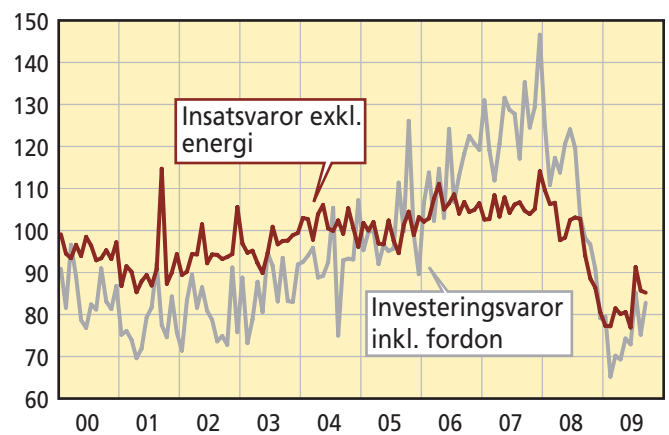
tionella efterfrågan eftersom företagen minskat sina lager till följd av efterfrågeläget i ekonomin.

Ökad ordergång bör generera mer export

Sverige producerar och exporterar en hög andel av de varugrupper som globalt tappat mest i efterfrågan under finanskrisen. Hit räknas både investeringsvaror (som även inkluderar motorfordon) och insatsvaror. Den senaste tidens positiva konjunktursignaler har inneburit att den internationella efterfrågan börjat återkomma för investerings- och insatsvaror som utgör drygt tre fjärdedelar av svensk varuexport.

Industrins exportordergång

Index 2005=100. Säsongrensade månadsvärden

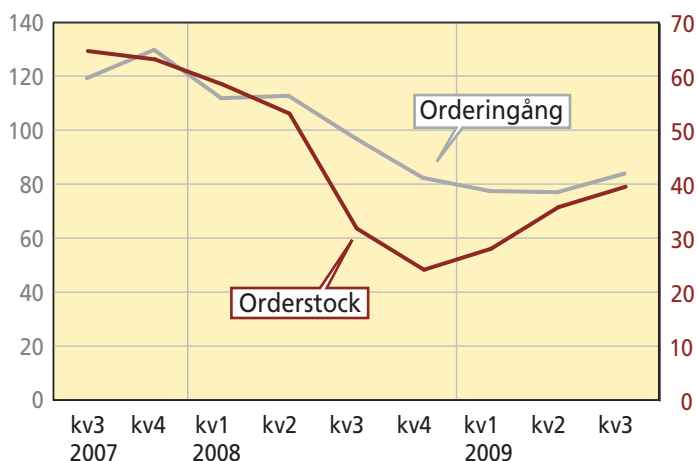
Källa: Industrins leverans- och orderstatistik Data t.o.m. september 2009

En tidig indikator för exportutvecklingen är exportordergången. Industrins ordergång från exportmarknaden har under tredje kvartalet ökat med 9 procent mot kvartalet innan. De var främst investerings- och insatsvaror som ökade i efterfrågan under tredje kvartalet, vilket ger en indikation om en stigande export för dessa varor under kommande kvartal. Även exportchefsindex (EMI) delindex över ordergången har tydligt förbättrats under det senaste kvartalet.

Den ökade exportordergången innebär att företagens orderstockar byggs på, men från en mycket låg nivå. En majoritet av företagen är inte tillfreds med exportorderstockens storlek, enligt bedömningen i exportchefsindex, även om utvecklingen går åt rätt håll inom de flesta branscherna.

Exportorder

Industrins exportordergång (2005=100) och exportorderstock (exportföretagens bedömning, diffusionsindex)

Källa: Leverans- och orderstatistiken samt Exportrådet

Data t.o.m. tredje kvartalet 2009

Den svenska varuexporten har under det senaste året fallit med mellan 17 och 19 procent beroende på om man ser till exportens värde i kronor eller i volym. Tjänsteexporten har stått sig bättre i konjunkturnedgången utan något kraftigare fall. Det har inneburit att den totala exporten på årsbasis fallit tillbaka drygt 12 procent. Det stora fallet inträffade under slutet av förra året, men exporten av varor och tjänster har fortsatt att minska under hela 2009 till och med tredje kvartalet. Importen däremot föll ganska kraftigt under inledningen av året men under tredje kvartalet ökade den svagt, från en låg nivå. Detta har sammantaget inneburit att överskottet från handelsnettot med utlandet fallit till en rekordlåg nivå, den lägsta på över 15 år i en serie utjämnad med trendcykeln.

Kontaktperson: Martin Daniels, 08-506 942 64

Hushållens konsumtion

Konsumtionen på oförändrat låg nivå

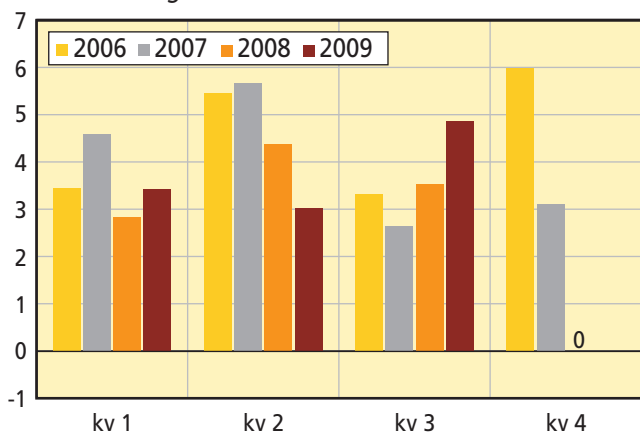
Till följd av bland annat lägre inkomstskatt och ränteutgifter var hushållens disponibla inkomster fortsatt höga tredje kvartalet 2009. Konsumtionsutgifterna ökade med drygt 5 miljarder från tredje kvartalet i fjol, medan investeringarna minskade med lika mycket. Detta innebar att sparkvoten var fortsatt hög.

De disponibla inkomsterna fortsatte att stiga

I ett läge med kraftig minskning av antalet sysselsatta och arbetade timmar kan de disponibla inkomsterna förväntas minska, men så har inte varit fallet hittills under något enskilt kvartal under 2009. Lönesumman var oförändrad och låg kvar på samma höga nivå som 2008.

Real disponibel inkomst

Procentuell förändring jämfört med motsvarande kvartal föregående år

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. tredje kvartalet 2009

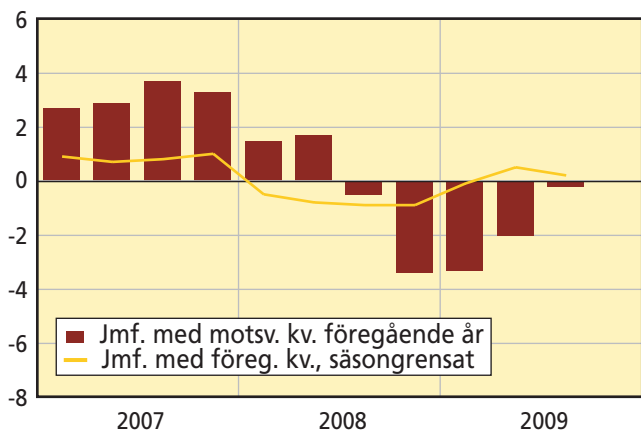
Hushållens disponibla inkomster ökade, främst på grund av lägre inkomstskatter och lägre ränteutgifter. Ränteutgifterna minskade till följd av Riksbankens kraftiga räntesänkningar. Hushållens ränteutgifter var 11 miljarder eller 37 procent lägre tredje kvartalet 2009 jämfört med tredje kvartalet 2008. Hade lånestocken varit oförändrad hade den procentuella förändringen varit ännu större. Till följd av demografiska faktorer samt det kärva arbetsmarknadsläget ökade utbetalningarna av pensioner och a-kassa vilket också bidrog till att höja den disponibla inkomsten.

Inkomstskatterna var 3,6 miljarder eller 3,4 procent lägre tredje kvartalet 2009 än tredje kvartalet 2008 samtidigt som lönerna var oförändrade. De lägre skatterna förklaras till största delen av det tredje jobbskatteavdraget.

Konsumtionen återhämtar sig

Trots flera år av höga reala ökning av den disponibla inkomsten har hushållen inte ökat sina konsumtionsutgifter nämnvärt under de senaste två åren. Från en period med hög ökning av konsumtionsutgifter skedde ett trendbrott vid årsskiftet 2007/2008 då konsumtionsutgifterna sjönk ganska kraftigt. Konsumtionsutgifterna fortsatte därefter att minska i hela fem kvartal i följd. Hushållens konsumtionsutgifter minskade då även i löpande priser, vilket hör till ovanligheterna. Sedan 1993 har det endast hänt två gånger. Det var just fjärde kvartalet 2008 och första kvartalet 2009. Andra och tredje kvartalet i år ökade konsumtionen åter något och för tredje kvartalet var ökningen 1,5 procent i löpande priser mot tredje kvartalet i fjol.

Hushållens konsumtionsutgifter, inklusive HIO Procentuell volymutveckling

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. tredje kvartalet 2009

Brottet i hushållens höga konsumtionsökningar kom inte i samband med finanskrisen förra hösten, utan ett år tidigare, i samband med att inflationen steg och efter en period med högre räntenivå. Från första kvartalet 2006 steg reporäntan från 1,5 procent fram till tredje kvartalet 2008 då den sista höjningen till 4,75 procent gjordes. Inflationstakten ökade i slutet av 2007 och i samband med finanskrisens utbrott under november i fjol föll den åter tillbaka. En stor del av förklaringen låg i den lägre räntenivån.

Värdet på hushållens tillgångar i aktier är ytterligare en faktor som kan tänkas ha bidragit till den tidiga inbromsningen av konsumtionen. Toppnoteringen på Stockholmsbörsen inföll i början av tredje kvartalet 2007 och index har ännu inte kommit tillbaka till den nivån. Samtidigt som hushållens reala och finansiella tillgångar inte haft samma värdeökning, utan till och med minskat i värde har de också fått uppleva försämringar i både sjukpenning och arbetslöshetsförsäkringen vilket är ett incitament att öka sparandet. Den låga konsumtionen påverkades inte primärt av lägre disponibla inkomster under kvartalet, utan berodde snarare på framtidsoro och farhågor om lägre inkomster framöver till följd av fortsatt arbetslöshetsrisk. Enligt Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer har hushållens syn på Sveriges ekonomi och den egna ekonomin förbättrats avsevärt från i våras, men förbättringen har skett från ett mycket dystert stämningläge. I oktober trodde fortfarande hälften av de tillfrågade att arbetslösheten skulle öka de kommande tolv månaderna.

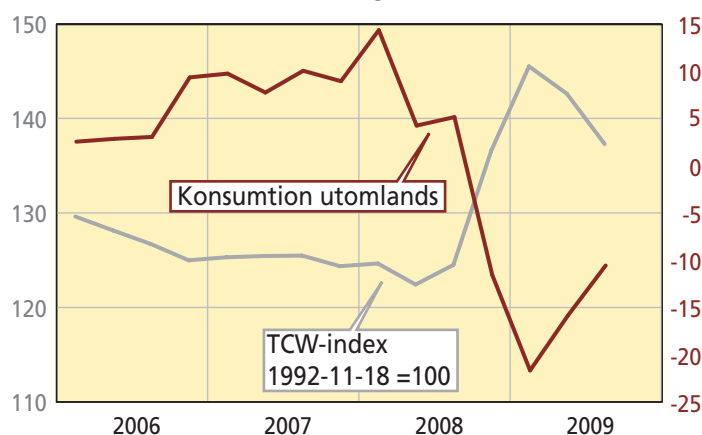
Svag konsumtion utomlands

För de flesta varugrupper var konsumtionen högre det tredje kvartalet 2009 än tredje kvartalet 2008. Det som hushållen fortsatte att konsumera sparsamt var varor och tjänster inköpta utomlands. Vidare var bilinköpen fortsatt lägre, vilket även gällde utgifterna för restaurang- och kafébesök.

Svenskarnas konsumtion utomlands var den post som bidrog mest negativt till hushållens totala konsumtionsutgifter tredje kvartalet 2009. Bidraget var -0,6 procentenheter. En del av förklaringen var den svaga svenska kronkursen. Det tredje kvartalet i fjol låg Riksbankens TCW-index på 124.

Efter oro på finansmarknaden förra hösten har den svenska kronan tappat i värde mot andra valutor och efter toppnoteringen på 145 det första kvartalet i år sjönk indexet till 137 tredje kvartalet i år. Fortfarande är en korg med utländsk valuta betydligt dyrare än tredje kvartalet i fjol. Sambandet mellan konsumtionsvolymen utomlands och kronkursen är stark. Hushållens konsumtion utomlands är inte längre lika dramatiskt lägre än motsvarande kvartal i fjol. Under första kvartalet i år var nedgången hela -20 procent, det tredje var den 10 procent lägre. Det var inte bara så att vi fick mindre för pengarna utomlands, vi spenderade också totalt sett mindre. Under hela 2009 har konsumtionen utomlands legat under motsvarande kvartals konsumtion 2008 även i löpande priser.

TCW-index samt svenscars konsumtion utomlands Procentuell konsumtionsförändring jämfört med motsvarande kvartal föregående år

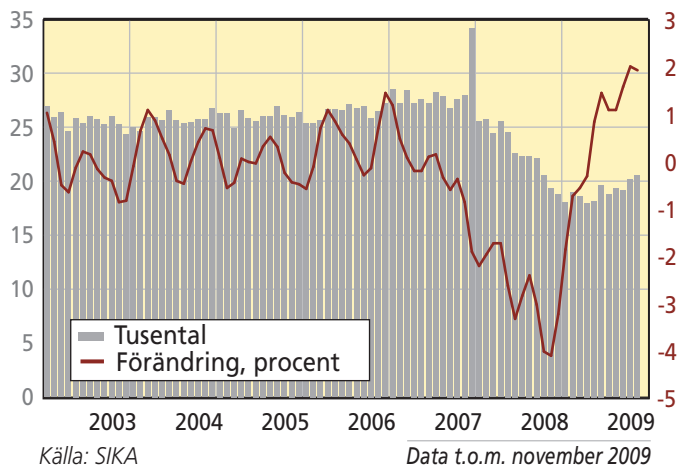
Källa: Riksbanken samt nationalräkenskaperna Data t.o.m. tredje kvartalet 2009

Minskad konsumtion utomlands hänger till viss del även samman med ökad inhemsk konsumtion. Ett sådant exempel är systembolaget vars försäljning av alkoholhaltiga drycker ökade med 9 procent tredje kvartalet 2009 jämfört med tredje kvartalet 2008. Även konsumtionen av livsmedel steg och båda posterna bidrog med 0,2 procentenheter var till konsumtionsutvecklingen. Till viss del kan ökningarna förklaras av utländska besökarens ökade inköp i Sverige.

Nybilsregistreringen, som både inkluderar företags och hushålls inköp, har minskat och var den näst största bidragande orsaken till den låga konsumtionsutvecklingen. Årets nybilsregistrering är den lägsta sedan 1996. Enligt nationalräkenskaperna minskade hushållen sina bilinköp med 7 procent tredje kvartalet i år jämfört med samma period i fjol. Säsongrensat ökade antalet nyregistreringar dock redan under maj månad i år.

Nyregistrerade personbilar

Antal, säsongrensat, samt förändring jämfört med föregående kvartal, trend

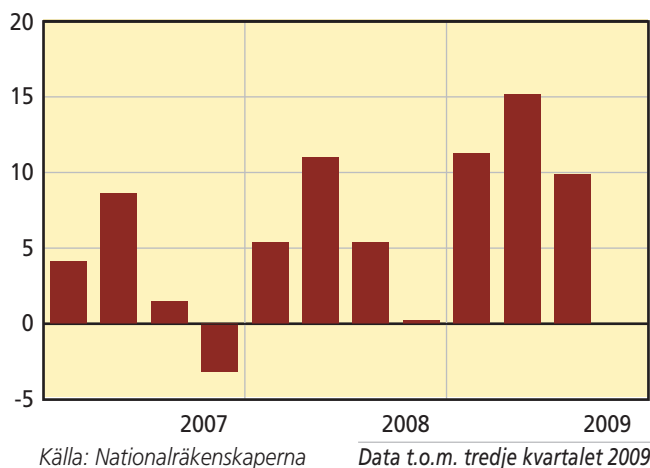

Fortsatt hög sparkvot

Mot tidigare beskrivna bakgrund är det rimligt att sparkvoten är hög. Förra kvartalet var sparkvoten "rekordhög" och det fortsätter den att vara även detta kvartal. Då sparkvoten har stor säsongvariation, till exempel på grund av att det sker stora utdelningar andra kvartalet, görs analysjämförelserna endast mellan samma kvartal över tid. Det tredje kvartalet 2009 var sparkvoten 9,9 procent. Inte sedan 1993 har den varit högre tredje kvartalet.

Sparkvot

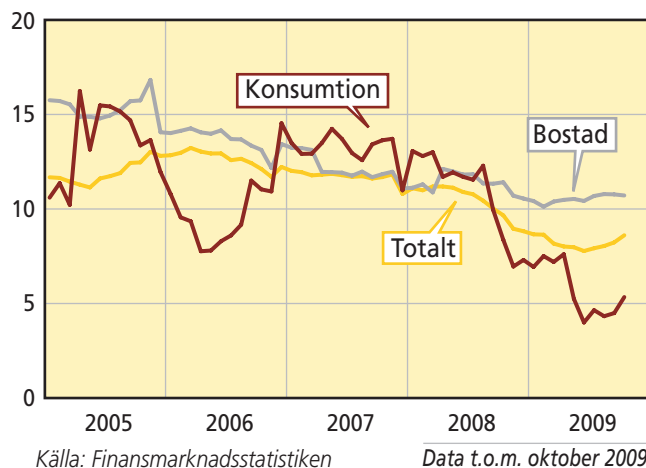
Exklusive sparande i tjänstepensioner. Procent av disponibel inkomst

Samtidigt som sparandet varit högt har hushållens lånestock fortsatt att öka, om än i långsammare takt. Lån tagna av hushåll med bostaden som säkerhet i banker och bostadsinstitut eller med ett gemensamt begrepp monetära finansinstitut, MFI, har fortsatt stiga. Konsumtionslånen har också ökat, men med drygt 4 procent per år. Det kan jämföras med april 2005 då utlåningen var drygt 16 procent högre än motsvarande månad 2004.

MFI:s utlåning till hushåll inklusive HIO

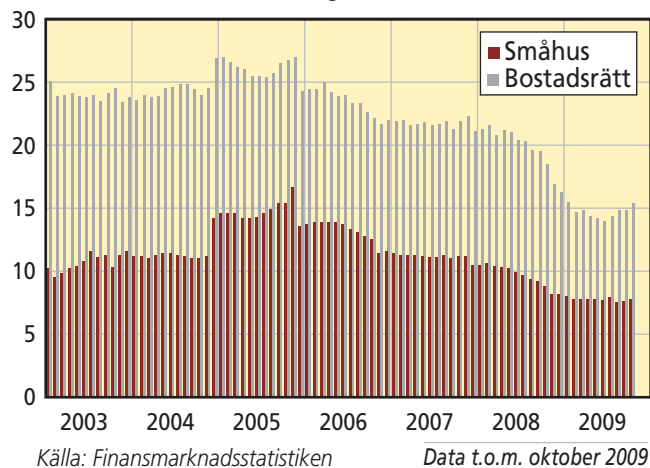
Fördelat på ändamål. Procentuell förändring från motsvarande månad föregående år

I oktober 2009 bestod 66 procent av lån tagna av hushåll i MFI av bostadslån. Konsumtionslånen stod för endast 7 procent och övriga lån, där bland annat all utlåning till företagshushåll ingår, stod för 27 procent. De senaste åren har bostadslånen ökat sin andel med ett par procentenheter samtidigt som övriga lån minskat med motsvarande andel. Konsumtionslånen har haft en konstant andel av den totala lånestocken.

MFI:s utlåning till hushåll exklusive HIO inklusive företagshushåll

Fördelat på säkerhet. Procentuell förändring från motsvarande månad föregående år

En förklaring till att lånestocken med bostadsrättsandelar som säkerhet ökat mer än lån till småhus är ombildningarna av hyresrätter till bostadsrätter.

Kontaktperson: Caroline Ahlstrand, 08-506 943 33

Bruttoinvesteringar

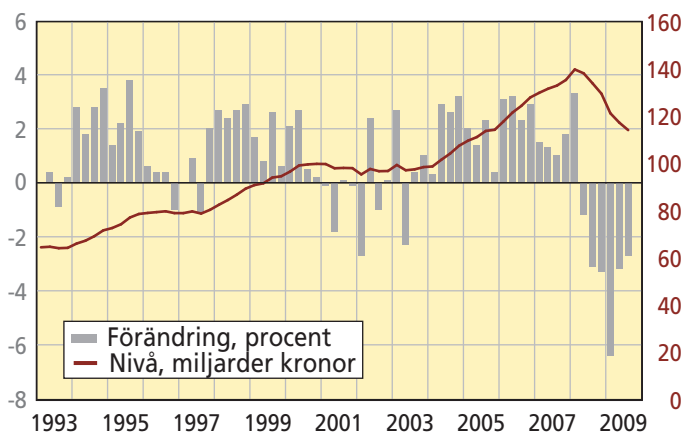
Fortsatt svag investeringsutveckling

De fasta bruttoinvesteringarna fortsatte att utvecklas mycket negativt under tredje kvartalet om än i en avtagande takt. Förutom en generell något mindre mörk bild var det framförallt betydande ökning av offentliga investeringar som låg till grund för den något långsammare minskningen. Ökningen av de offentliga investeringarna var nära kopplade till den kraftiga ökningen i bygg- och anläggningsinvesteringar som främst begränsade nedgången.

Investeringsakten var fortsatt kraftigt sjunkande under tredje kvartalet och jämfört med kvartalet innan minskade investeringarna med 2,7 procent. Nedgången har därmed varit i över ett år och investeringarna har krympt i rask takt under hela perioden. Utfallet för tredje kvartalet visar dock att investeringsfallet tycks ha kulminerat under första kvartalet för att bromsas upp betydligt till det andra och fortsatt att dämpas mellan andra och tredje kvartalet. Ett ytterligare tecken på att den värsta delen av investeringsnedgången är över, och då framförallt inom maskininvesteringarna, är maskinindustrins ordergång från hemmamarknaden. Tillförseln av maskiner kommer visserligen främst via import, men efterfrågan på hemmamarknaden kan ändå vara en indikation om den kommande utvecklingen för maskininvesteringarna. Det dramatiska fallet i den inhemska efterfrågan upphörde redan vid årsskiftet, men ordergången har sedan dess inte visat någon tydlig riktning.

Fasta bruttoinvesteringar

Procentuell förändring från föregående kvartal samt nivå. Säsongrensade värden

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. tredje kvartalet 2009

Offentlig sektor bakom lugnare nedgång

Bilden av investeringarna som krymper i en långsammare takt syns nu även vid en jämförelse med motsvarande kvartal föregående år. Trots det var det ändå en fortsatt kraftig minskning. Efter att ha krympt med 16,2 respektive 17,0 procent under första respektive andra kvartalet stannade minskningen vid 12 procent under tredje kvartalet och in-

vesteringarna är nu på motsvarande nivå som tredje kvartalet 2005. Efter justering av importinnehåll motsvarar investeringsminskningen för tredje kvartalet 0,9 procentenheter av BNP-nedgången på 5,1 procent, en betydligt mindre del än innan justeringen.

Tendensen till en långsammare minskningstakt för investeringar hade en bred förankring i olika branscher och olika kapitaltyper. Den främsta orsaken till den lugnare nedgången var dock den positiva utvecklingen inom offentlig sektor vilket även speglades i den kraftiga uppgången i bygg- och anläggningsinvesteringar.

Även om många branscher hade en mindre negativ utveckling än tidigare var det samtidigt få branscher som faktiskt bidrog positivt till investeringarna. Förutom den offentliga sektorn, som bromsade nedgången med 2,1 procentenheter, uppvisade även några av näringslivets branscher motståndskraft och motverkade de i övrigt krympande investeringarna. Det var dock egentligen bara energisektorn och delar av branschen vägtransporter som gav ett tydligt positivt bidrag.

Fastighetssektorn största bromsklossen

Industrin som helhet har varit mycket i fokus i samband med den svaga investeringsutvecklingen, men det är inte den som främst har legat bakom investeringsfallet de fyra senaste kvartalen. Det är istället fastighetssektorn, inklusive småhus, som har varit den största orsaken till nedgången. I den övriga tjänstesektorn började investeringarna falla något senare, då tjänstesektorn traditionellt ligger i en senare konjunkturfas än industrin, men sedan årsskiftet har även företagstjänster och handel till stor del bidragit till den bistra utvecklingen.

Sett till olika typer av investeringar har nedgången helt dominerats av investeringskapital av typ maskiner inklusive transportmedel som för vart och ett av de tre senaste kvartalen har utgjort över halva nedgången. Bakom minskningen i maskininvesteringarna har framförallt industrin och företagstjänsterna stått, men även detalj- och partihandeln. Detta visar på att begreppet maskininvesteringar är betydligt bredare än vad kanske många tänker sig; dessa investeringar innehåller utöver maskiner för industriproduktion och transportmedel även inventarier och datorer. Detta förklarar varför vissa tjänstebanscher har stora maskininvesteringar.

Den del av nedgången som inte förklaras av maskininvesteringarna har till stor del orsakats av den negativa utvecklingen för nybyggandet av såväl flerbostads- som småhus. Här är det dock värt att notera att en avmattning i tillväxtakten skedde redan under första halvåret 2007 och att det vände till en minskning andra kvartalet 2008, det vill säga ett halvår innan de totala investeringarna och BNP började minska. Detta talar för att bostadsinvesteringarna inled-

ningsvis inte drogs ner av den akuta finanskrisen utan hade andra, mer branschspecifika, orsaker.

När fastighetssektorn är den bransch som har betytt mest för investeringsnedgången kan det låta motsägelsefullt att bygginvesteringarna inte har gjort detsamma när det gäller olika typer av investeringskapital. Förklaringen är bygg- och anläggningsinvesteringarna (inklusive väginvesteringar); dessa har tidigare minskat i en måttligare takt än bostadsinvesteringarna och under tredje kvartalet kom en snabb vändning. Under andra kvartalet bidrog denna kapitaltyp tydligt till nedgången men under tredje kvartalet ökade dessa investeringar med 11,6 procent vilket höll tillbaka minskningen för de totala investeringarna med 2,9 procentenheter. Ökningen skedde till stora delar inom den offentliga sektorn, men även delar av vägtransportbranschen och energisektorn bidrog till utvecklingen.

Investeringsutvecklingen för ett urval branscher med stor påverkan på de totala investeringarna tredje kvartalet 2009

	Bidrag till totala investeringsutvecklingen, %-enheter		
	kv 1	kv 2	kv 3
Tillverkning	-2,3	-3,3	-3,1
El-, gas- o värmeverk	0,8	-0,4	0,7
Byggindustri	-1,6	-0,9	-0,9
Parti- och detaljhandel	-2,2	-1,8	-1,7
Övriga landtransportföretag	-0,5	-0,5	0,5
Rederier	-0,1	0,0	-0,8
Småhus och fritidshus	-2,5	-2,3	-2,4
Övrig fastighetsförvaltning	-2,9	-2,4	-2,3
Företagstjänster o uthyrn.	-3,0	-2,9	-2,2
Totala näringslivet	-17,0	-17,9	-13,8
Varuproducenter totalt	-3,3	-5,6	-4,1
Tjänsteproducenter totalt	-13,7	-12,3	-9,7
Offentlig sektor	0,8	1,1	2,1
Investeringar totalt	-16,2	-17,0	-12,0

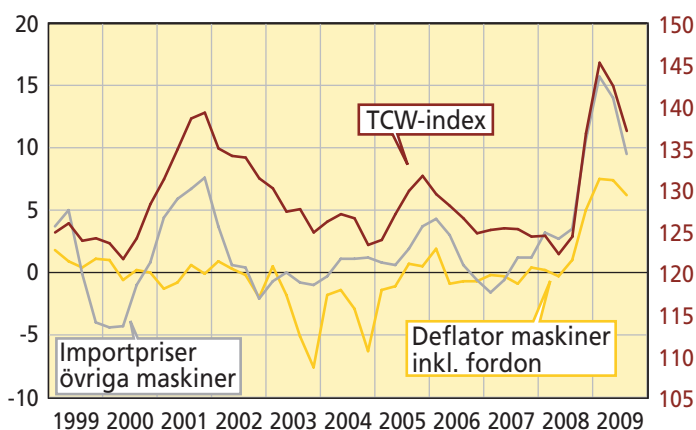
Källa: Nationalräkenskaperna

Ihållande ökning av maskinpriser

Investeringarna har drabbats dubbel till följd av den internationella lågkonjunkturen. Utöver den hämmande effekten från industrins låga kapacitetsutnyttjande, som var en direkt följd av fallande internationell efterfrågan, så har efterfrågan på kapitaltypen maskiner dessutom pressats tillbaka av kraftigt ökande priser. Då maskiner till stor del importeras är det framförallt importpriserna som är intressanta. Importpriserna, som tidigare har utvecklats relativt jämnt, började öka dramatiskt under fjärde kvartalet i fjol och prisökningen har sedan dess varit hög även om takten dämpades något under tredje kvartalet i år. Maskininvesteringarna har således minskat i snabbare takt räknat i volym än i löpande priser. Maskininvesteringarna påverkas tydligt av valutaförändringar då detta får genomslag i priset. Denna effekt syns klart då prisökningen sammanföll med kronfallet i slutet av förra året och att avmattningen i prisökningen inleddes samtidigt som kronan började återhämta sig i våras. I förhållande till kapacitetsutnyttjandet väger dock priserna troligen lätt som förklaring till den låga efterfrågan.

Pris- och valutautveckling

Procentuell förändring från föregående kvartal samt index 1992-11-18=100

Källa: Nationalräkenskaper, Data t.o.m. tredje kvartalet 2009
Producentprisindex samt Riksbanken

Förväntningar om fortsatt svaga investeringar

Det extremt låga kapacitetsutnyttjandet inom industrin gör att behovet av nya investeringar kommer vara begränsat ett tag till. Detta syns inte minst i investeringsplanerna för 2010 som visar på ett fortsatt svagt investeringsklimat inom såväl industri som tjänstesektor, även om minskningen väntas bli mera måttlig än under 2009. En ljuspunkt är dock att transportmedelsindustrin faktiskt räknar med en viss ökning av investeringsvolymen kommande år. I övrigt är det dock få branscher som planerar att öka investeringarna även om energisektorn förväntar sig att i stort sett behålla årets investeringsnivå.

Lagerinvesteringarna spelade åter stor roll

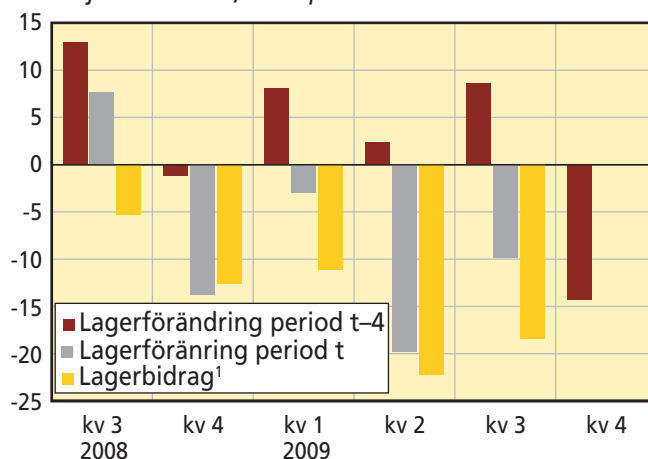
Lagerinvesteringarna hade stor inverkan på BNP-utvecklingen även under tredje kvartalet och stod, efter justering för importinnehåll, för 1,7 procentenheter av BNP-minskningen på 5,1 procent. Därmed var det bara exporten som hade en större effekt på BNP under tredje kvartalet. Efter att lagren började sänka BNP-utvecklingen i och med tredje kvartalet i fjol har det främst handlat om handelslagren samt industrins lager av produkter i arbete och färdigvaror. Samtidigt har industrins lager av insatsvaror antingen gett en motsatt effekt eller nästan ingen effekt alls, fram tills andra kvartalet då dessa lager höll tillbaka BNP-förändringen något. I och med tredje kvartalet tilltog BNP-påverkan och var i samma storleksordning som lagren av produkter i arbete och färdigvaror respektive handelslagren medan övriga lagertypers inverkan var marginell.

För de tre dominerande lagertyperna rörde det sig om lagerneddragningar jämfört med kvartalet innan, vilket både för handelslagren och insatsvarulagren är ovanligt under just tredje kvartalet. För industrins lager av produkter i arbete och färdigvaror kom den negativa effekten av en tilltagande avveckling mellan tredje kvartalet i år och motsvarande kvartal i fjol. För de två andra lagertyperna skedde det istället ett omslag från en lageruppbyggnad i fjol till en avveckling under tredje kvartalet i år.

Tolkningen av de minskande insatsvarulagren är tvetydig. Beror avvecklingen på en ökad produktion kan det vara en positiv konjunktursignal, men är det istället minskade inköp av insatsvaror som ligger bakom ger det en signal om att industriföretagen inte tror på någon snar produktionsökning.

Förutsättningarna för fjärde kvartalet 2009 är att under jämförelsekvartalet, fjärde kvartalet 2008, skedde det en lageravveckling med 14 miljarder kronor (enligt vidstående diagram). Det innebär att även om lagren skulle avvecklas lika mycket under fjärde kvartalet i år skulle BNP-effekten inte bli negativ utan neutral.

Lagerinvesteringar
Miljarder kronor, fasta priser

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. fjärde kvartalet 2009

Kontaktperson: Tomas Thorén, 08-506 941 46

Lagerbidrag = lagerförändring t – lagerförändring t-4

Näringsliv

Återhämtning på gång men bilden osäker

Bilden av hur olika branscher i Sverige utvecklas ger för närvarande ett osäkert intryck. Det beror främst på det nuvarande läget i ekonomin med den omsvängning i utvecklingen som av allt att döma håller på att ske i näringslivet. En återhämtning i produktionen pågår nu i många branscher efter det stora produktionsbortfall som skedde främst under fjärde kvartalet i fjol, men som fortsatte även under första kvartalet i år.

Tillverkningsindustrin kan tas som exempel på en näringsgren med en särskilt snabb omsvängning i produktionsutvecklingen. Efter det att produktionen för tillverkningsindustrin fortsatt att rasa under första kvartalet i år med 11 procent från kvartalet innan, ser industrin ut att ha återhämtat hälften av detta produktionsbortfall redan under de två påföljande kvartalen.

Vid en sådan situation ställs stora krav på metoderna för säsongrensning. De problem som uppstår vid utjämningen av tidsserierna går ofta inte att lösa på ett helt tillfredsställande sätt, vilket försvårar jämförelser över tiden för många branscher och även jämförelser mellan branscherna. De jämförelser som ändå låter sig göras får därför tolkas med försiktighet och med medvetande om att utvecklingen lätt kan komma att ändras när nya data föreligger för kommande statistikperioder.

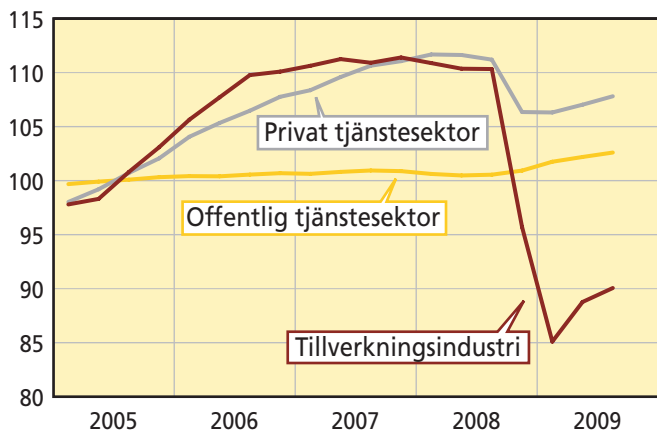
Snabb omsvängning för industrin

Industrin är den bransch i Sverige som drabbats hårdast under den ekonomiska krisen, vilket beror på dess stora utlandsberoende och den sårbarhet som finns när världshandeln rasar, som den gjorde under några månader för ett år sedan. Under två kvartal, fjärde kvartalet 2008 och första kvartalet 2009 sjönk produktionen inom tillverkningsindustrin med sammanlagt 23 procent. Nedgången kom dock inte som en blix från en klar himmel. Den senaste toppen för industrin inföll långt dessförinnan, redan under 2005 och ett par kvartal in på 2006 var tillväxttakten i industriproduktionen som högst. Avmattningen i uppgången inleddes sedan fjärde kvartalet 2006 och den första minskningen i produktionen registrerades tredje kvartalet 2007. Därefter sjönk industriproduktionen mer eller mindre oavbrutet fram till och med första kvartalet i år.

Förädlingsvärde

Säsongrensade kvartalsvärden. Index 2005=100.

Fasta priser

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. tredje kvartalet 2009

Det var sålunda hög tid för en återhämtning för tillverkningsindustrin, som i Sverige normalt leder uppgångarna i konjunkturen. De första tecknen på en återhämtning kom också i mars i år då orderingsgången började vända uppåt på nytt. För sågverksindustrin, som normalt är en tidig konjunkturindikator, skedde en snabb och kraftig vändning i orderingsgången redan i januari i år. I april bröts sedan, enligt den månadsbaserade Industriproduktionsindex, den långvariga nedgången i produktionen för tillverkningsindustrin, med en första svag uppgång från månaden innan.

Enligt nationalräkenskaperna ökade produktionen inom tillverkningsindustrin, understödd av en kraftigt stigande exportefterfrågan, både under andra och tredje kvartalet i år, med 4,3 respektive 1,4 procent jämfört med kvartalet innan.

Basindustrin leder återhämtningen inom industrin

Industriproduktionsindex, som förutom att den är månadsbaserad också bygger på en finfördelad branschindelning, visar på en tydlig vändning för basindustrin under våren. Med sitt stora exportberoende och sin råvarubaserade produktion ligger traditionellt basindustrin i Sverige i en tidig konjunkturfas. Först ut på banan var sågverken som drog upp produktionsnivån redan i februari i år. Därefter har massa- och pappersindustrin, stål- och metallverk samt senare även mineralvaruindustrin följt sågverken uppåt på produktionskurvan. För sågverk, massa/papper samt stål och metall har produktionen ökat – från låga nivåer – under både andra och tredje kvartalet.

Fordonsindustrins varvar upp

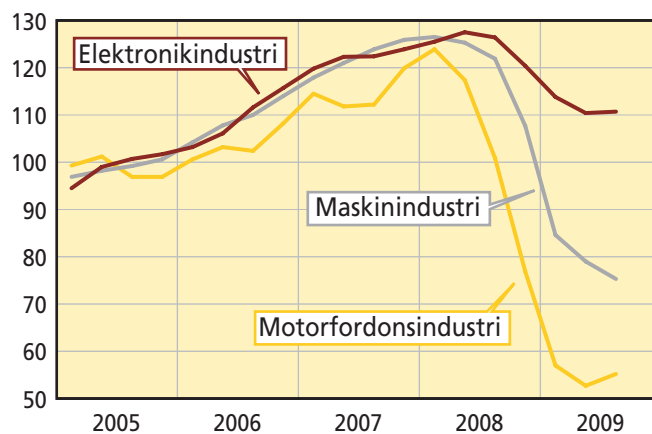
Verkstadsindustrin har följt basindustrin i spåren med höjningar av produktionsnivån för vissa branscher. Under tredje kvartalet steg den totala produktionen där för första gången sedan första kvartalet 2008, med 2,4 procent från andra kvartalet. I ett första steg ökade produktionen för delbranschen industri för datorer och elektronikvaror måttligt under andra kvartalet i år. Nu berör uppgången flera delbranscher, även den krisdrabbade motorfordonsindustrin, som fått en extra skjuts av det nyvaknade intresset för

personbilar bland konsumenterna runt om i världen. Från en historiskt låg nivå andra kvartalet steg här produktionen under tredje kvartalet med cirka 5 procent. För den investeringsberoende maskinindustrin märks däremot ännu ingen förbättring. För den enskilt största industribranschen i Sverige fortsatte sålunda produktionen att minska kraftigt under tredje kvartalet, med 5 procent från andra kvartalet i år och med 34 procent från toppnivån under första kvartalet 2008.

Förutsättningarna för en fortsatt ökning av produktionen inom tillverkningsindustrin ser gynnsamma ut med hänsyn till den nuvarande starka orderingsgången. Från andra till tredje kvartalet steg den samlade orderingsgången till industrin med 4,6 procent efter en ökning från exportmarknaden med hela 8,9 procent. Exportorderingsgången har från bottenivån i februari i år har ökat med drygt 14 procent fram till september. På hemmamarknaden har efterfrågan varit stabil under i stort sett hela året.

Industriproduktion

Trendskattade kvartalsvärden. Index 2005=100

Källa: Industriproduktionsindex Data t.o.m. tredje kvartalet 2009

Trots detta är det nuvarande orderläget fortfarande dåligt, med ett utbrett missnöje hos företagen över för tunna orderböcker. I Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer från november uppgav mer än vartannat industriföretag att orderstockarna var för små. Samtidigt ser företagen ljus på efterfrågeutvecklingen framöver och räknar med en rejäl ökning av orderingsgången från såväl hemma- som exportmarknaden under fjärde kvartalet. De positiva förväntningarna gäller särskilt för verkstadsindustrin.

Den hemmamarknadsbaserade byggnadsindustrin har klarat sig betydligt bättre än tillverkningsindustrin i den globala finanskrisens spår. Efter några kvartal med relativt begränsad minskning av byggaktiviteten har nedgången i branschen bromsats upp under andra och tredje kvartalet. Under det senaste kvartalet noterades till och med en ökning av byggvolymen, även om den var marginell.

Tjänstesektorn steget efter industrin

Även för den privata tjänstesektorn, som normalt ligger efter industrin på konjunkturkurvan och där produktionen inte på långt när minskat lika mycket som för industrin, har produktionen vänt uppåt den senaste tiden. Men återhämtningen där är fortfarande av klart mindre omfattning än för industrin

och bilden är dessutom betydligt mer splittrad. Efter en första marginell ökning av aktiviteten under redan under första kvartalet i år steg sedan produktionen inom tjänstesektorn med 0,7 procent både under andra och tredje kvartalet i år jämfört med kvartalet innan.

Det var detalj- och partihandeln som i princip ensam svarade för hela uppgången inom tjänstesektorn under tredje kvartalet och som även stod för en stor del av ökningen under andra kvartalet. För tungt vägande branscher som transporter och företagstjänster, som båda är starkt påverkade av en den låga efterfrågan från byggnads- och tillverkningsindustrin, fortsatte den långvariga nedgången i aktiviteten under tredje kvartalet. Minskningarna av produktionen uppgick för dessa två branscher till drygt 1 procent respektive knappt 2 procent, jämfört med kvartalet innan. För företagstjänsterna har produktionen nu minskat oavbrutet kvartal för kvartal från första kvartalet 2008, med sammanlagt 12 procent.

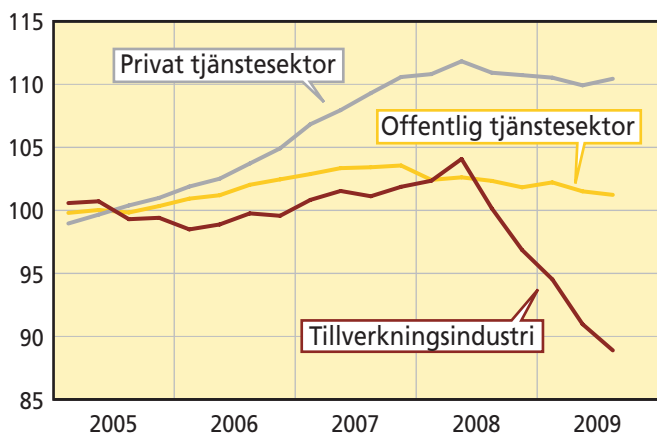
Den positiva utvecklingen för tjänstesektorn ser ut att ha fortsatt under inledningen på fjärde kvartalet. Enligt tjänste-produktionsindex, som täcker hela den privata tjänstesektorn utom kreditinstitut och försäkringsbolag, ökade tjänste-produktionen starkt i oktober i år, med 2,8 procent jämfört med månaden innan. För tremånadersperioden augusti-oktober var ökningen 0,4 procent jämfört med närmast föregående tremånadersperiod.

Stabil uppgång för offentliga sektorn

Utvecklingen inom de offentliga myndigheterna avviker på ett positivt sätt från den inom näringslivet genom att aktiviteten fortsatt att öka under hela nedgångsfasen i ekonomin. Efter en obetydlig minskning under andra kvartalet i fjol har produktionen därefter ökat stabilt hela tiden fram till tredje kvartalet i år. Det gäller såväl de kommunala som statliga myndigheterna. Sedan andra kvartalet 2008 har de offentliga myndigheternas produktion ökat med sammanlagt 2,1 procent jämfört med nedgången inom näringslivet under samma period på nära 10 procent.

Arbetade timmar

Säsongrensade kvartalsvärden. Index 2005=100

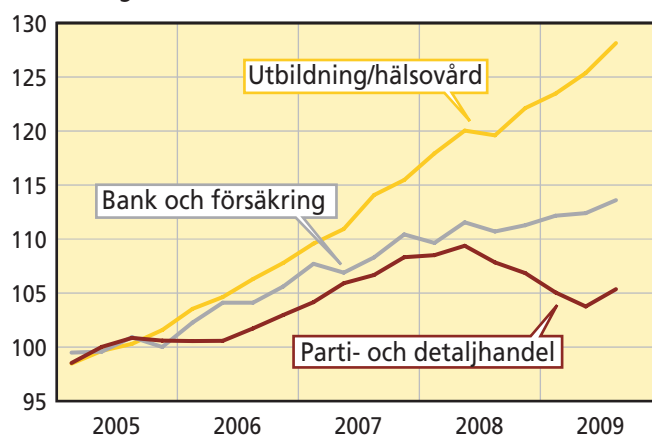
Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. tredje kvartalet 2009

Nedgången i sysselsättningen uppbromsad

Återhämtningen i produktionen i ekonomin ser ut att redan ha fått ett visst genomslag i sysselsättningen även om utvecklingen är osäker och bör tolkas med stor försiktighet. Enligt nationalräkenskaperna ökade antalet arbetade timmar under tredje kvartalet, om än marginellt med 0,1 procent jämfört med kvartalet innan. Det betyder att en period med en kraftig minskning av arbetsvolymen i ekonomin, åtminstone tillfälligt, är bruten. Under fyra kvartal, från andra kvartalet i fjol till andra kvartalet i år sjönk det totala antalet arbetade timmar med 3,5 procent. Den fortsatt starka minskningen av arbetsvolymen inom tillverkningsindustrin, med 2,3 procent mellan andra och tredje kvartalet, vägdes upp av ökningarna inom flera andra viktiga branscher som energisektorn, parti- och detaljhandeln, transporter, kreditinstitut och försäkringsbolag, företagstjänster samt utbildningsväsendet. För den totala privata tjänstesektorn ökade antalet arbetade timmar under tredje kvartalet med 0,5 procent medan arbetsvolymen inom de offentliga myndigheterna minskade med 0,3 procent.

Arbetade timmar inom privat tjänstesektor

Säsongrensade kvartalsvärden. Index 2005=100

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. tredje kvartalet 2009

Kontaktperson: Bo Sandén, 08-506 946 94

Arbetsmarknad

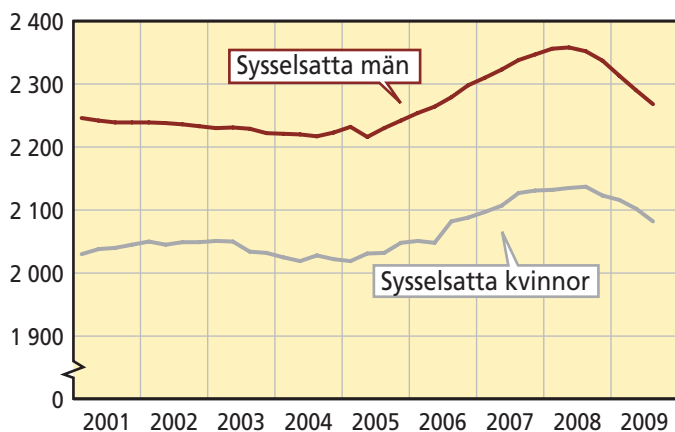
Få ljuspunkter på arbetsmarknaden

Antalet sysselsatta och arbetade timmar fortsatte att minska, arbetslösheten ökade och det var svårare än på mycket länge att få ett jobb under tredje kvartalet. Flödena från sysselsättning till arbetslöshet ökade emellertid inte så mycket som tidigare under året. Industrin, som har varit det värsta sorgebarnet under denna konjunkturedgång, minskade återigen sin sysselsättning men inte lika mycket som förra kvartalet.

Sysselsättningen fortsatte att sjunka under tredje kvartalet 2009, i ungefär samma takt som föregående kvartal bland männen och något snabbare bland kvinnorna. Antalet sysselsatta i åldern 16–64 år¹ var cirka 143 000 mindre än för ett år sedan – ungefär 55 000 färre kvinnor och 88 000 färre män hade jobb – och låg ganska nära 2006 års nivå.

Sysselsatta 16–64 år efter kön

Säsongrensade kvartalsvärden. Tusental

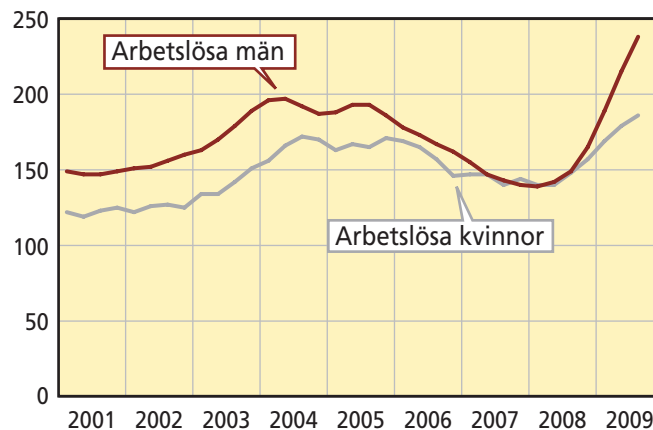

Källa: AKU och egna beräkningar Data t.o.m. tredje kvartalet 2009

Nedgången i efterfrågan på arbetskraft gällde fortfarande främst tillverkningsindustrin, särskilt branschgrupperna transportmedelsindustri och maskinindustri, vilket förklarar att utvecklingen var sämre för männen än för kvinnorna. Den sammanlagda arbetslösheten på cirka 391 000 eller 8,1 procent av arbetskraften i åldern 16–64 år var 8,6 procent bland männen och 7,7 procent bland kvinnorna.

Arbetslösa 16–64 år efter kön

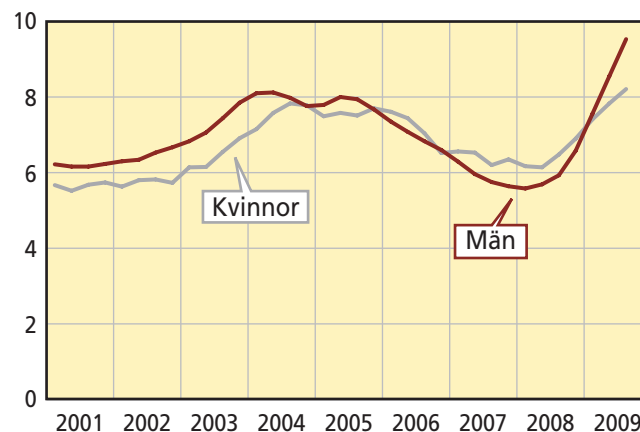
Säsongrensade kvartalsvärden. Tusental

Källa: AKU och egna beräkningar Data t.o.m. tredje kvartalet 2009

Andel arbetslösa 16–64 år efter kön

Säsongrensade kvartalsvärden. Procent av arbetskraften

Källa: AKU och egna beräkningar Data t.o.m. tredje kvartalet 2009

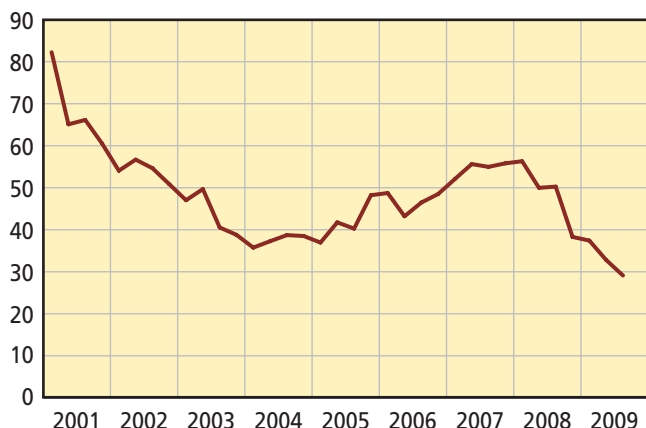
Försämringen av arbetsmarknadsläget har nu pågått i drygt ett år, vilket bland annat märks på att antalet långtidsarbetslösa, det vill säga personer som har varit utan arbete i mer än 26 veckor, ökar snabbt. Cirka 125 000 långtidsarbetslösa under tredje kvartalet innebar en ökning med 83 procent på ett år, så att närmare en tredjedel av alla arbetslösa hade varit det under lång tid.

Såväl de lediga jobben som vakanserna, det vill säga de platser som behöver fyllas omedelbart, var under tredje kvartalet på den lägsta nivån sedan mätningarna påbörjades år 2000. Både antalet lediga platser och vakanser i landet har i stort sett halverats på ett år; i tillverkningsindustrin är minskningen cirka 70 procent. De lediga jobben har blivit avsevärt färre även i kommuner och landsting, omkring 40 procent, medan de i den statliga sektorn endast har minskat med blygsamma 10 procent.

¹ I AKU redovisas i första hand åldern 15–74 år. Vi använder 16–64 år för att få tillräckligt långa tidsserier för att kunna säsongrensa.

Lediga jobb

Säsongrensade kvartalsvärden. Tusental

Källa: Konjunkturstatistik Data t.o.m. tredje kvartalet 2009 över vakanser (KV) och egna beräkningar

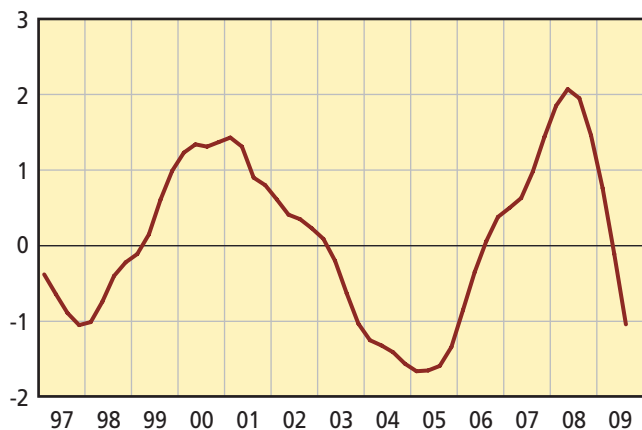
Antalet arbetade timmar fortsatte att minska under tredje kvartalet, dock i långsammare takt än föregående kvartal. Detta kan vara ett tecken på att nedgången på arbetsmarknaden är på väg att brytas.

Lönesumman för hela arbetsmarknaden var oförändrad i förhållande till motsvarande kvartal i fjol men sjönk i privat sektor, dessutom för andra kvartalet i rad. En sjunkande lönesumma betyder att effekten av den minskande arbetsvolymen överflyglar effekten av stigande löner per arbetstimme, vilket är mycket ovanligt. Uppenbarligen är det minskningen i arbetade timmar under andra och tredje kvartalet som har åstadkommit denna effekt.

Arbetsmarknadsgapet¹, det vill säga avvikelser från den långsiktiga trenden i antalet sysselsatta, var klart negativt under tredje kvartalet. Det betyder att sysselsättningen var lägre än vad som kan förväntas vara normalt på lång sikt.

Arbetsmarknadsgap

Antal sysselsatta i förhållande till dess långsiktiga trend. Procent²

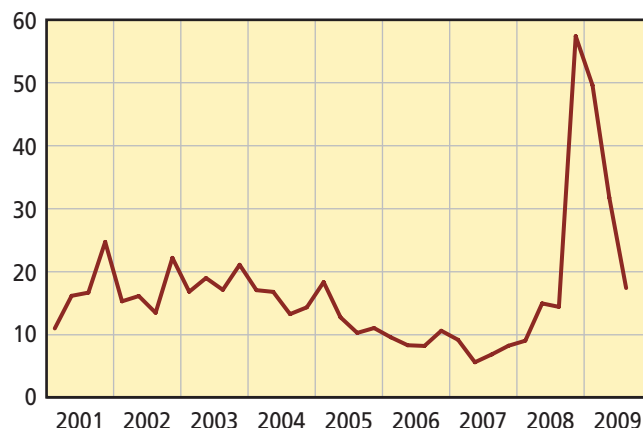

Källa: Kortperiodisk sysselsättningsstatistik (KS) och egna beräkningar Data t.o.m. tredje kvartalet 2009

Varslen om uppsägning av fast anställd personal, som har varit extremt höga sedan slutet av 2008, återvände under tredje kvartalet till en normal nivå. Antalet varsel var cirka 17 400, vilket är i paritet med lågkonjunkturåren i början av 2000-talen men fortfarande högt i förhållande till perioden därefter.

Varsel om uppsägning

Tusental

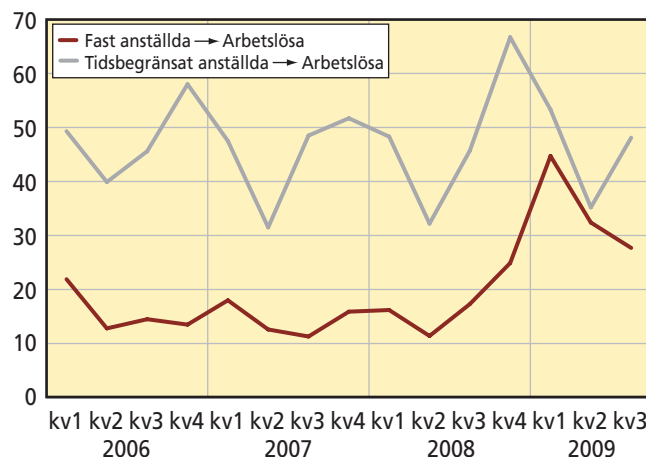

Källa: Arbetsförmedlingen Data t.o.m. tredje kvartalet 2009

Utfloendet av fast anställda ur arbetskraften eller till arbetslöshet var fortfarande jämförelsevis högt under tredje kvartalet. Däremot låg utfloendet av tidsbegränsat anställda endast obetydligt högre än ett år tidigare.

Flöden mellan olika tillstånd på arbetsmarknaden

Tusental

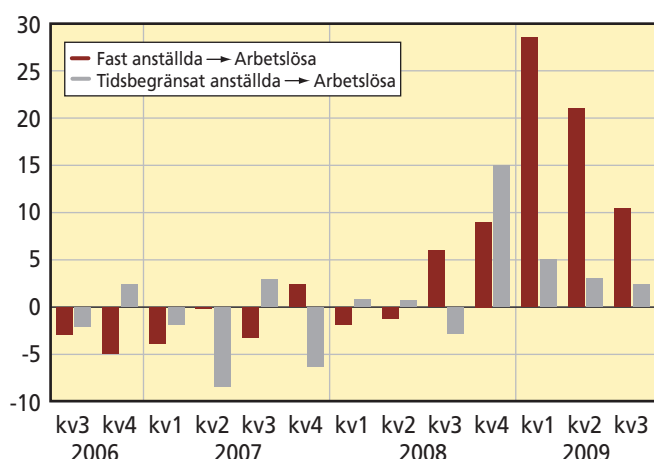
Källa: AKU Data t.o.m. tredje kvartalet 2009

Flödena mellan olika tillstånd på arbetsmarknaden är mycket säsongberoende. Tidsserierna i flödesstatistiken från AKU påbörjades 2005 och är fortfarande alltför korta för att låta sig säsongrensas. Därför är man hänvisad till att jämföra flödena med motsvarande kvartal tidigare år. Följande diagram visar förändringarna i flödena från fast respektive tidsbegränsad anställning till arbetslöshet. Även om flödet från fast anställning är ovanligt högt, framgår det tydligt att skillnaden mot ett år tillbaka har minskat för andra kvartalet i rad. Detsamma gäller utfloendet från tidsbegränsad anställning, som de två senaste kvartalerna bara har varit lite högre än ett år tillbaka.

¹ En utförlig beskrivning av begreppet arbetsmarknadsgap gavs i Sveriges Ekonomi nummer 2 2009.

Förändringar i flöden mellan olika tillstånd på arbetsmarknaden

Förändring från motsvarande kvartal föregående år. Tusental

Källa: AKU

Data t.o.m. tredje kvartalet 2009

Arbetslöshetsrisken, framför allt för fast anställda, var således fortfarande avsevärt högre under tredje kvartalet i år än förra året. Som en del i samma mönster har jobbchanserna minskat. De sjunkande jobbchanserna för såväl arbetslösa som personer utanför arbetskraften är genomgående det sista året. Det var också ovanligt få tidsbegränsat anställda som fick fast anställning. Förutom den allmänna bristen på jobb förefaller arbetsgivarnas benägenhet att binda sig genom fasta anställningar ha varit ovanligt svag.

Jobbchanser

Övergångsandelar mellan olika tillstånd på arbetsmarknaden från föregående kvartal till aktuellt kvartal (15-74 år). Kvartal 3 respektive år. Procent

År	AL → FA	AL → TA	EA → FA	EA → TA	TA → FA
2005	3,9	21,8	0,8	6,6	9,0
2006	4,5	26,3	0,8	8,0	9,2
2007	5,7	26,3	0,9	8,1	10,4
2008	5,2	24,0	0,9	7,0	11,8
2009	3,1	19,1	0,5	5,4	8,8

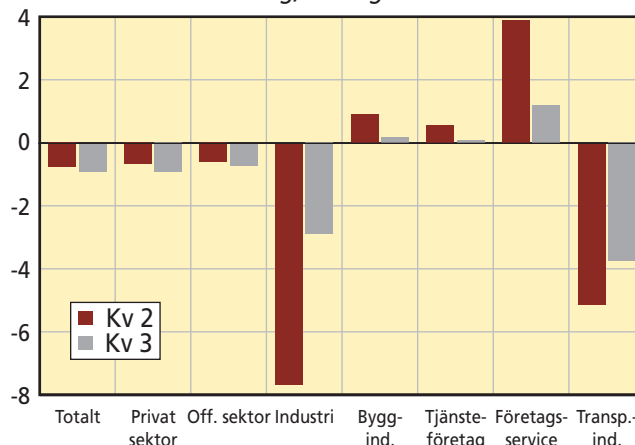
Not: AL = Arbetslösa, FA = Fast anställda, TA = Tidsbegränsat anställda, EA = Ej i arbetskraften

Källa: AKU

Antalet anställda inom industrin fortsatte att minska under tredje kvartalet men inte i samma takt som föregående kvartal. Detsamma gällde transportmedelsindustrin, som under hela konjunktur nedgången har haft den sämsta sysselsättningsutvecklingen. Samtidigt avtog tillväxten inom Företagsservice, där sysselsättningen nog i viss utsträckning kan antas samvariera negativt med industrins. Överlag tycks skillnaderna i utvecklingstakter mellan näringsgrenarna ha jämnats ut.

Förändring av antal anställda andra och tredje kvartalet 2009 från föregående kvartal efter bransch

Procentuell förändring, säsongrensade värden

Källa: Kortperiodisk sysselsättningsstatistik (KS) och egna beräkningar

Kontaktaktperson: Claes-Håkan Gustafson, 019-17 61 19

Utveckling av några indikatorer på arbetsmarknadsläget

År		Antal sysselsatta 16-64 år	Andel sysselsatta av befolkn. 16-64 år	Antal arbetslösa 16-64 år	Andel arbetslösa av arb.kraften 16-64 år	Antal personer utanför arb.kraften 16-64 år	Arbetade timmar 16-64 år	Antal lediga jobb	Antal varsel
Kvartal		1 000-tal	Procent	1 000-tal	Procent	1 000-tal	1 000-tal	1 000-tal	1 000-tal
2002	1	4 222	74,7	287	6,4	1 143	132 770	55	15
	2	4 311	76,1	296	6,4	1 055	132 740	62	16
	3	4 344	76,6	271	5,9	1 056	114 920	52	13
	4	4 265	75,1	263	5,8	1 152	135 140	48	22
2003	1	4 211	74,0	308	6,8	1 170	130 970	48	17
	2	4 308	75,6	332	7,2	1 057	129 060	55	19
	3	4 328	75,8	304	6,6	1 074	112 940	38	17
	4	4 233	74,1	314	6,9	1 167	135 080	36	21
2004	1	4 175	73,0	365	8,0	1 182	128 620	36	17
	2	4 262	74,4	398	8,5	1 071	131 450	41	17
	3	4 312	75,1	348	7,5	1 080	111 910	37	13
	4	4 227	73,5	325	7,1	1 197	134 230	36	14
2005	1	4 178	72,6	364	8,0	1 213	129 660	38	18
	2	4 269	74,1	399	8,6	1 096	137 110	46	13
	3	4 335	75,1	337	7,2	1 101	115 460	38	10
	4	4 268	73,8	327	7,1	1 190	138 430	45	11
2006	1	4 234	73,0	358	7,8	1 209	137 590	49	10
	2	4 331	74,4	379	8,0	1 112	132 820	48	8
	3	4 434	76,0	302	6,4	1 098	119 050	44	8
	4	4 365	74,7	282	6,1	1 200	141 180	45	11
2007	1	4 338	74,0	315	6,8	1 205	141 610	53	9
	2	4 446	75,7	328	6,9	1 096	137 730	61	6
	3	4 543	77,2	265	5,5	1 073	122 550	52	7
	4	4 452	75,5	259	5,5	1 182	144 550	52	8
2008	1	4 421	74,8	291	6,2	1 196	138 410	57	9
	2	4 509	76,2	318	6,6	1 091	146 700	55	15
	3	4 567	77,1	272	5,6	1 086	121 770	48	14
	4	4 440	74,7	293	6,2	1 209	144 400	36	57
2009	1	4 356	73,2	375	7,9	1 218	136 900	38	50
	2	4 408	74,0	445	9,2	1 104	135 700	36	32
	3	4 424	74,2	391	8,1	1 150	120 900	28	17
Källor:		AKU	AKU	AKU	AKU	AKU	AKU	KV	Af

Kraftig påverkan på ekonomins balansräkningar

Finanskrisen under 2008 och 2009 har gett en rad tydliga avtryck på tillgångar och skulder i olika sektorer, dels genom förändrat transaktionsbeteende av de olika aktörerna i ekonomin, dels genom förändrade tillgångspriser. Bankernas balansomslutning, som steg kraftigt före och under början av krisen, sjönk åter tillbaka under 2009, bland annat till följd av minskande utländska tillgångar och skulder. Riksbankens balansomslutning mer än tredubblades genom de många brandkårsåtgärderna för att likvidisera penningmarknaderna. Börsturbulensen gav stora effekter på försäkrings- och fondbolagens balansräkningar liksom för hushållens förmögenhetsställning. Under den första delen av finanskrisen fram till våren 2009 föll både hushållens finansiella och reala förmögenhet, vilket troligen bidrog till den svaga utvecklingen av konsumtionen och till den kraftigt ökade sparkvoten.

Finanskrisens upprinnelse och förlopp – tidigare kriser

Den internationella finanskrisen har haft genomgripande effekter på världshandel, börskurser och framtidsförväntningar under de senaste två åren. På olika sätt har den också satt tydliga avtryck i balansräkningarna i olika sektorer världen över på liknande sätt som vid tidigare kriser. Under 1990-talskrisen i Sverige påverkades balansräkningarna kraftigt i både hushåll, företag, offentlig sektor och inte minst i finanssektorn. Ett annat exempel är IT-bubblan kring millennieskiftet då främst de icke-finansiella företagen drabbades. Ett normalt krisförlopp innehåller både en uppbyggnad av balansräkningsposter samt kapitalvinster, medan nedgångsfasen ofta karaktäriseras av motsatsen.

I detta sammanhang är olika typer av finansiella obalanser centrala. Det kan å ena sidan handla om överbelånade hushåll i USA, globala obalanser i världshandeln innebärande stora bytesbalansunderskott, skenande budgetunderskott och kraftigt ökade statsskulder. Å den andra förekommer samtidigt kraftigt expanderande utlåning och bankvinster, bytesbalansöverskott i många länder och starkt ökande valutareserver. Denna utveckling har skapat spänningar mellan sektorer och mellan länder, något som kan avläsas i den makroekonomiska förmögenhetsstrukturen (balansräkningarna). Därmed inte sagt att det är just dessa faktorer som orsakat den nuvarande krisen. Det kan emellertid konstateras att balansräkningarna utvecklades onormalt i samband med krisens upprinnelse och förlopp. Förändringarna var en följd av dels transaktioner på grund av olika aktiviteter, dels prisförändringar på de mycket stora tillgångarna och skulderna (kapitalvinster) hos de olika sektorerna i ekonomin.

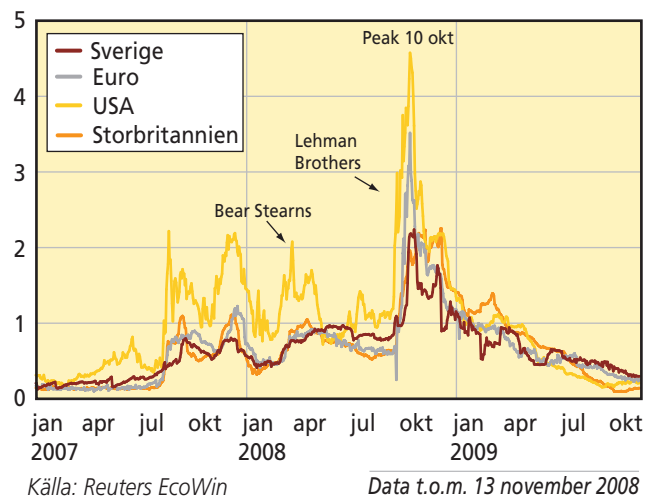
I denna artikel ska närmare belysas finanskrisens effekter på

balansräkningarna i svenska sektorer under 2008 och under första halvåret 2009. Detta görs i form av en övergripande beskrivning och analys av hur de olika krisinslagen påverkat balansräkningarna. Analysen baseras i första hand på de finansiella balansräkningarna.

Finanskrisens första fas har klingat av

Under hösten 2009 fanns det tydliga tecken på att den akuta finanskrisen gått mot sitt slut. Ekonomisk statistik och andra indikatorer har gett bilden av återhämtning på en rad områden. En indikator på kristemperaturen i banksektorn är den så kallade TED-spreaden, alltså skillnaden i räntesats på interbankmarknaden och den ränta staten betalar för sin kortfristiga upplåning.

Spread mellan interbankränta och statskuldväxlar Procentenheter

Som framgår av diagrammet förefaller återgången till ett normalläge ha inträtt såväl i Sverige som i de stora valutaområdena. Frågan är om detta gäller även de andra delar av samhällsekonomin där krisen haft påtaglig effekt. Mycket talar för att så inte är fallet.

Sparande och kapitalvinster har påverkat balansräkningarna

Finanskrisen har således gett fortsatt kvardröjande effekter på samhällsekonomin balansräkningar och inneburit betydande förmögenhetsförskjutningar på makronivå. Orsaken är onormalt höga sparnivåer hos hushållen, pressade offentliga finanser, vinstraset i näringslivet och turbulensen i finanssektorn, men dessutom och inte minst kraftiga förändringar i de så kallade tillgångspriserna (framför allt börsen, fastighetspriserna, växelkursen).

Kapitalvinster, *holding gains*, är det beloppsmässiga resultatet av variationer i tillgångspriserna på de olika tillgångar

och skulder som innehas av de institutionella samhällssektorerna. Kapitalvinster ska inte förväxlas med direktavkastning, *property income*. De sistnämnda utgörs framför allt av räntor och utdelningar.

Inslaget av kapitalvinster och kapitalförluster varierar starkt mellan de olika samhällssektorerna. Sektorer med stora innehav av aktier och aktierelaterade instrument samt fastigheter påverkas av naturliga skäl mer av ned- och uppgångar i tillgångspriser än andra som har portföljer med mer traditionella instrument. Exempel på de förstnämnda är framför allt värdepappersfonder, investmentbolag, försäkringsbolag och pensionsfonder. Under finanskrisens mest akuta fas sjönk börskurserna kraftigt för att sedan återhämta sig under loppet av 2009. Denna utveckling fick givetvis motsvarande effekter på i synnerhet finansiella placerares balansräkningar. På liknande sätt blir företag med stora fastighetsinnehav (men även hushåll och vanliga rörelsedrivande företag) starkt utsatta för värdeförändringar. Relativt sett mindre inslag av kapitalvinster förekommer i banksektorn, staten och kommunerna.

Förmögenhetsförändringar under finanskrisen – en överslagsberäkning

Informationsläget är emellertid bristfälligt när det gäller att få en mera exakt bild av kapitalvinsternas och kapitalförlusternas omfattning och hur de är fördelade i ekonomins olika huvudsektorer. Visserligen finns finansräkenskaperna, vilka redovisar en komplett bild av finansiella balansräkningar och transaktioner för alla samhällssektorer. Kapitalvinsterna kan då beräknas genom att subtrahera transaktionerna från värdeförändringen i ställningsvärdena. Denna typ av residualkalkyl (se nedan) av kapitalvinsterna för olika finansiella instrument innehåller dock många osäkra element.

Tyvärr tillåter alltså inte den befintliga statistiken en mer ingående analys av den finansiella förmögenhetsutvecklingen för alla sektorer. Framför allt saknas information om just kapitalvinster. Teoretiskt kan kapitalvinster härledas residualt (UB – IB – transaktioner) men statistiken är osäker. Här görs ändå ett försök att belysa hur de är fördelade i ekonomins olika huvudsektorer och dess förändringar under finanskrisen. Tidsmässigt är det rimligt att i första hand studera 18-månadersperioden från december 2007 till och med juni 2009. Statistikunderlaget utgörs av finansräkenskaperna för nämnda period. Emellertid är räkenskaperna alltför bristfälliga i vissa avseenden för att kunna användas i sin helhet för den tänkta analysen. Osäkerheten och restposterna är störst när det gäller de icke-finansiella företagen och utlandssektorerna i tabellen nedan. För hushållssektorn finns emellertid motsvarande data även för det tredje kvartalet 2009 (Finansinspektionens och SCB:s Sparbarometer). Analysen av hushållssektorn omfattar därför perioden december 2007 – september 2009 (se nedan).

1 På bankernas tillgångssida redovisas värdet av utestående derivatkontrakt med positivt värde. Följaktligen redovisas på bankernas skuldsida det utestående värdet av kontrakt med negativt värde.

Ställning, transaktion och kapitalvinster under finanskrisen

Miljarder kronor

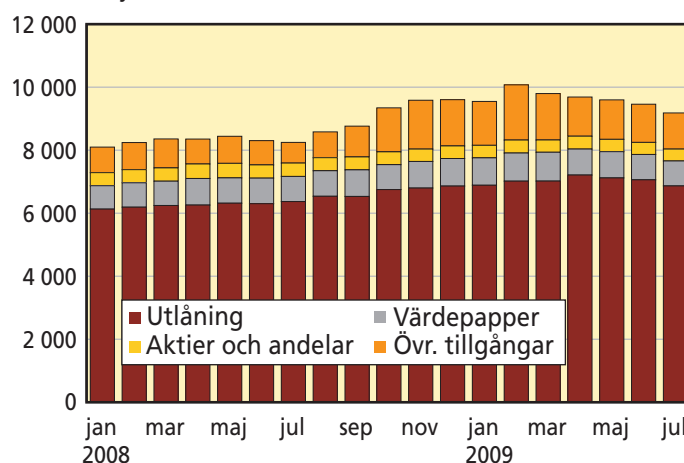
		December 2007	Trans.	Kapital- vinst	Juni 2009
Banksektorn (MFI)	Netto	-254	-68	257	-65
	Tillgångar	8 009	1 129	569	9 706
	Skulder	8 263	1 197	312	9 771
Riksbanken	Netto	20	1	21	42
	Tillgångar	211	390	43	644
	Skulder	192	389	22	603
Stat o kommun	Netto	-141	117	-32	-55
	Tillgångar	1 448	-1	-9	1 438
	Skulder	1 589	-119	23	1 493
Försäkringsbolag, fonder m.m.	Netto	590	-125	131	596
	Tillgångar	5 187	162	-612	4 737
	Skulder	4 597	287	-743	4 140
Hushåll	Netto	3 088	184	-558	2 714
	Tillgångar	5 436	392	-561	5 267
	Skulder	2 348	208	-3	2 553

Banksektorns balansomslutning krymper

Banksektorns balansomslutning ökade brant före och även inledningsvis under krisen, mest som en följd av kraftig utlåning. Utvecklingen för bankerna förklaras främst av faktiska transaktioner (ut- och inlåning) medan inslaget av kapitalvinster är klart lägre, även om kronförsvagningen bidrog till att dölja omfattande nettoamorteringar av lån i utländsk valuta i slutet av förra året. I diagrammet framgår att i februari toppade balansomslutningen kring tiotusen miljarder kronor. Sett i relation till BNP är den drygt 3 gånger större. Under våren och sommaren krympte balansräkningen i banksektorn successivt och vid utgången av juli var tillgångar och skulder 900 miljarder kronor lägre än i februari. Det är framför allt tillgångar och skulder i utländska valutor som har minskat. I princip är balansomslutningen tillbaka på den nivå som rådde när den akuta krisen inleddes hösten 2008. Inom bankernas tillgångssida kan man se att det är posten övriga tillgångar som krympt mest. Drygt hälften av övriga tillgångar består av värdet på utestående derivat¹. Den kraftiga förstärkningen av kronkursen under våren och sommaren var en bidragande orsak till den krympande tillgångsmassan.

Banksektorns tillgångar

Miljarder kronor

Källa: Finansmarknadsstatistiken

Data t.o.m. juli 2009

Försäkringsbolag och fonder påverkades kraftigt

När det gäller försäkringsbolag, värdepappersfonder och pensionsfonder har det stora inslaget av aktier och aktierelaterade placeringar kraftigt påverkat både balansräkningar och avkastning. Kapitalvinsterna uppvisade ett dramatiskt utvecklingsmönster under finanskrisen (se diagram under avsnittet om hushållen). Detta har naturligtvis starkt påverkat de berörda sektorerna.

Denna del av finanssektorn kan betecknas som renodlade finansiella intermediärer. De slutliga ägarna utgörs av försäkringstagare, fondsparare och pensionärer. Kapitalvinsten på skuldsidan (minus 743 miljarder) motsvaras alltså i huvudsak av kapitalförluster hos de slutliga ägarna av de institutionella placerarnas tillgångar.

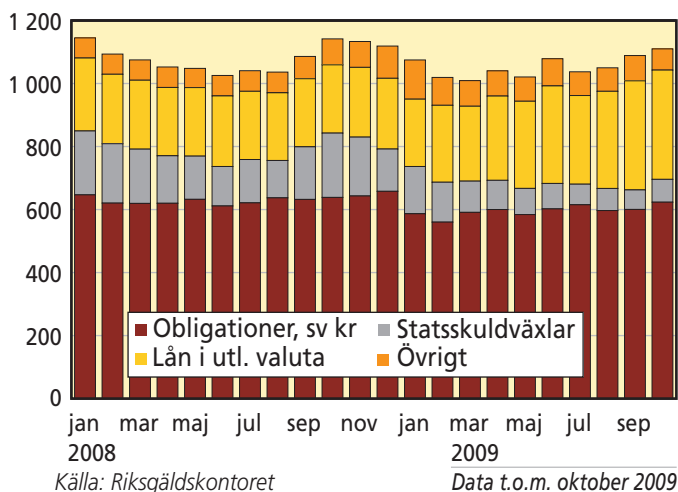
Stödåtgärder blåste upp Riksbankens balansomslutning

De omfattande stödåtgärderna till banksektorn har lett till en markant uppblåsning av Riksbankens och Riksgäldens balansräkningar. Riksbankens balansomslutning steg från cirka 200 miljarder kronor i slutet av 2007 till cirka 650 miljarder kronor i juni 2009 (se tabell ovan). Detta är den tydligaste effekten av finanskrisen på de olika sektorernas balansräkningar.

I diagrammet nedan visas också statsskuldens utveckling de senaste åren. Ökningen runt årsskiftet 2008/2009 beror på stödåtgärderna medan skuldökningen de senaste månaderna är resultatet av försämrade statsfinanser.

Statsskuden

Utestående belopp. Miljarder kronor

Fallande förmögenhet bakom svag hushållskonsumtion

Dämpad konsumtion i kombination med höga disponibla inkomster har pressat upp hushållens sparkvot till rekordnivåer under finanskrisen. Totalt sparade hushållen cirka 425 miljarder kronor, netto, under perioden första kvartalet 2008 till och med tredje kvartalet i år enligt nationalräkenskaperna. Hushållen har dock fortsatt låna till följd av låga räntor och fortsatt höga eller svagt stigande bostadspriser. Detta har

skapat ett betydande utrymme för finansiella placeringar. Extremt stora diskrepanser mellan den reala beräkningen (NR) och den finansiella (FiR) gör dock att det inte går att ange ens en ungefärlig uppskattning av hushållens placeringsutrymme utifrån resonemanget ovan.

Intressant i sammanhanget är emellertid placeringarna i instrument som är föremål för variationer i tillgångspriser, det vill säga värdepapper, aktier, fondandelar och bostadsrätter.

I tabellen nedan redovisas utestående belopp för tillgångarna i slutet av december 2007 respektive i september 2009. Dessutom framgår hur stora transaktionerna varit under perioden. Definitionsmässigt motsvarar skillnaden mellan balansförändringar och transaktioner de kapitalvinster (realiserade och orealiserade) som förekommit under respektive period. Sammanlagt för hela perioden har hushållen redovisat en kapitalförlust som är ungefär lika hög som det investerade beloppet i de aktuella tillgångsslagen.

Av tabellen nedan framgår exempelvis också att värdefallet på aktier och fonder i genomsnitt uppgått till knappt 20 procent av ingångsvärdena.

Marknadpriskänsliga tillgångar, hushållssektorn

Miljarder kronor

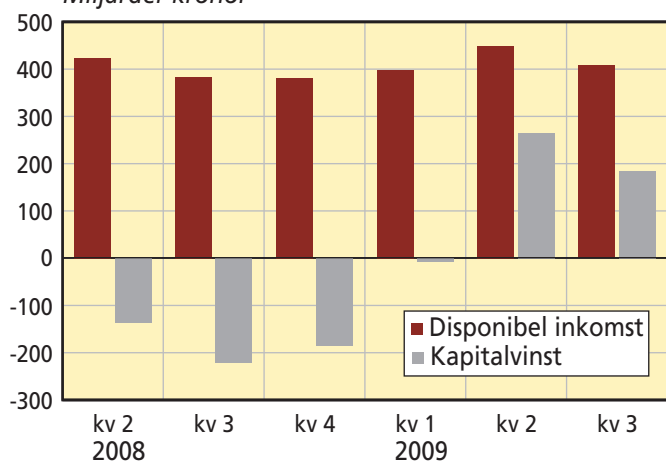
	Utgående balans		Flöden dec 2007 – sep 2009	
	Dec 2007	Sep 2009	Trans.	Kapitalvinst
Obligationer	142	130	-2	-10
Börsaktier	579	484	7	-102
Fondandelar	485	382	-22	-81
Bostadsrätter	883	1 007	45	79
Individuell försäkr.	761	766	92	-87
Kollektiva försäkr.	1 312	1 372	224	-164
Summa	4 162	4 141	344	-365
Fastigheter ¹	3 812	3 946	52	82

Under andra kvartalet i år skedde en markant omsvängning i utvecklingen av kapitalvinster. Från att ha noterat stora förluster under tre kvartal sedan 2007 och därefter en utplaning under första kvartalet uppkom en mycket stor vinst under andra och tredje kvartalet i år till följd av börsuppgången från mars 2009. Med aktier och fonder i spetsen noterades värdeökningar i alla tillgångsprisrelaterade instrument jämfört med första kvartalet. Utvecklingen fortsatte under tredje kvartalet, om än något dämpad. För hushållens reala fastighetstillgångar har det varit en liknande resa; från en topp under tredje kvartalet 2008 föll fastighetspriserna tillbaka under fjärde kvartalet 2008 och första kvartalet 2009, för att sedan stiga igen. Transaktionerna utgörs av ackumulerade bruttoinvesteringar minus kapitalförslitning, det vill säga ökningen av bostadskapitalstocken.

¹ Egna beräkningar. Hushållens byggnader och anläggningar samt tomtmark enligt nationalförmögenhetsberäkningarna 1994 har framskrivits med fastighetsprisindex. Fördelningen mellan transaktion och kapitalvinst är osäker.

Kapitalvinster på finansiella tillgångar och disponibel inkomst för hushållen under finanskrisen

Miljarder kronor

Källa: Finansräkenskaperna

Data t.o.m. tredje kvartalet 2009

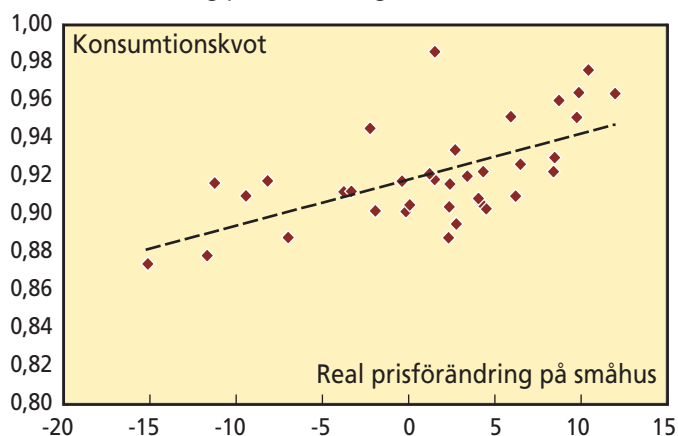
Under finanskrisen – och även dessförinnan – har hushållens sparkvot stigit till rekordnivåer trots en positiv utveckling av hushållens disponibla inkomster och trots rekordlåga räntor. Den allmänna oron i samband med krisen och ökad osäkerhet inför framtiden har troligen gjort att hushållen varit mera försiktiga med konsumtionsökningar. Under den första delen av finanskrisen fram till våren 2009 föll både hushållens finansiella och reala förmögenhet, vilket troligen också bidrog till den svaga utvecklingen av konsumtionen och till den kraftigt ökade sparkvoten. Som nämnts har emellertid fastighetspriserna åter stigit därefter och är nu tillbaka på något högre nivå än genomsnittspriserna under 2008. Å andra sidan var kapitalförlusterna under den första delen av finanskrisen större än de kapitalvinster som uppstått efter mars 2009 vilket framgår av tabellen ovan.

En central fråga är i vilken grad balansräkningen och utvecklingen av tillgångspriserna bidragit. För att få ett underlag för bedömningar av hur känsliga hushållen är för en nedåtgående spiral av konjunkturnedgång, fallande börskurser och fastighetspriser gjorde Lennart Berg vid Uppsala universitet en ekonometrisk tidsserieanalys av sambanden mellan tillgångspriser och privat konsumtion¹. Den ekonometriska analysen visar att konsumtionskvoten samvarierar positivt med tillgångspriserna. Detta betyder att om ökningstakten för de reala huspriserna ökar med 1 procentenhet mer per år långsiktigt så ökar den privata konsumtionen med ungefär 0,3 procent per år. Motsvarande effekt för de reala aktiekurserna är klart lägre, 0,1 procent per år.

Slutsatsen är alltså att hushållen är mera känsliga i sitt konsumtionsbeteende för förmögenhetsförändringar på grund av fastighetspriser än av förmögenhetsförändringar till följd av svängningarna på börsen. Förmögenhetsminskningen för reala och finansiella tillgångar fram till våren 2009 kan alltså till någon del ha bidragit till att dämpa konsumtionen fram till första kvartalet 2009. Under andra och tredje kvartalet i år kan förmögenhetsvärdenas uppgång på motsvarande sätt ha bidragit till den säsongsgrensade ökningen av hushållskonsumtionen.

Samband mellan hushållskonsumtionen och prisförändringen på fastigheter

Hushållskonsumtion i förhållande till disponibel inkomst. Årlig prisförändring

Källa: Lennart Berg samt uppdaterade egna beräkningar

Liten minskning av nettoskulden mot utlandet trots stora överskott i bytesbalansen

Balansräkningen relativt utlandet, det vill säga Sveriges nettoställning mot utlandet, är också ett illustrativt exempel på tillgångsprisernas och kapitalvinsternas betydelse. Sverige har som bekant haft stora överskott i bytesbalansen under lång tid (oftast runt 7 % av BNP). Ett överskott i bytesbalansen är definitionsmässigt lika med landets finansiella sparande, vilket primärt ökar Sveriges nettofordran mot utlandet med motsvarande belopp. De samlade överskotten från år 2000 uppgår till drygt 1 700 miljarder kronor.

Ändå har skuldsituationen förbättrats endast marginellt. Nettoställningen mot utlandet har konstant visat underskott, det vill säga en nettoskuld redovisas. I slutet av 1999 var nettoskulden 733 miljarder – i slutet av juni år var den 443 miljarder kronor. Hur kan det komma sig att nettoskulden minskar så marginellt när det samlade bytesbalansöverskottet (landets finansiella sparande) uppgått till 1 700 miljarder under den aktuella perioden?

Orsaker till detta är flera. Den viktigaste är att balansomslutningen (de utestående stockarna av tillgångar och skulder) är mycket hög. Vid halvårsskiftet uppgick tillgångarna mot utlandet till 8 100 miljarder medan skulderna var 8 500 miljarder kronor. Det innebär att även relativt små värdeförändringar får stora beloppsmässiga konsekvenser, i synnerhet som en betydande del av tillgångarna/skulder utgörs av aktier och instrument denominerade i utländsk valuta. I årlighetens namn ska dock nämnas att dålig statistik är en starkt bidragande faktor. De mycket stora restposterna i betalningsbalansen och national-/finansräkenskaperna begränsar möjligheterna till analyser av de ekonomiska utlandsrelationerna utifrån det så kallade *stock – flow* sambandet. Den samlade restposten (oförklarad utflöde) i betalningsbalansen uppgick till drygt 700 miljarder under den aktuella perioden.

¹ Se Sveriges ekonomi nr 2/2006.

Balansräkningarnas roll underskattad

I denna artikel har redovisats några av resultaten från ett projekt avseende ekonomins balansräkningar i statistik och ekonomisk analys. Inom projektet har dessutom genomförts utförliga analyser av den långsiktiga utvecklingen (med 1950/–70//–80 som startår) för hushållssektorn, den offentliga sektorn och banksektorn. De viktigaste slutsatserna är att balansräkningarnas roll är underskattad, att analyser av förmögenhetsförändringar kräver långa tidsserier och att det

finns ett stort behov av sektorvisa beräkningar av tillgångar, skulder, kapitalvinster och nationalförmögenhet.

Ett seminarium där dessa frågor tas upp med särskild inriktning på finanskrisens effekter kommer att hållas den 22 januari 2010, då också rapporten kommer att offentliggöras.

Kontaktpersoner: Bo Bergman, 070-519 00 91 och Olle Djerf, 08-35 44 27

Inkomster, utgifter och sparande

Lägre inkomster i företagssektorn och i offentlig sektor

Hushållens disponibla inkomster har trots den rådande lågkonjunkturen visat en god utveckling. Däremot har företagens och den offentliga sektorns inkomster minskat. För hushållen innebär detta att det finansiella sparandet ökade med 25 miljarder kronor det tredje kvartalet 2009 då de svaga konsumtionsökningarna neutraliserades av lägre reala investeringar. För den offentliga sektorn minskade det finansiella sparandet mer än inkomsterna då både konsumtionsutgifterna och de reala investeringarna ökade något. Företagens reala investeringar minskade vilket innebär det att det finansiella sparandet i företagssektorn sjönk något mindre än inkomsterna.

Detta kan utläsas av de reala sektorräkenskaperna för tredje kvartalet 2009. Några huvudresultat från den senaste kvartalsberäkningen redovisas i tabellen.

Inkomster, utgifter och sparande för olika sektorer

Miljarder kronor, löpande priser

	2008		2009		Utv. mdkr	
	kv 3	kv 4	kv 1	kv 2	kv 3 09/	kv 3 08
Inkomster						
Företagssektor	85	109	33	-8	23	-62
Offentlig sektor	225	228	208	253	205	-19
Hushållssektor	383	376	397	444	408	25
Konsumtionsutgifter						
Företagssektor
Offentlig sektor	203	225	205	219	208	5
Hushållssektor	362	376	352	376	368	5
Tjänste- och premiepension						
Företagssektor	-20	-22	-20	-32	-20	0
Offentlig sektor	-3	-4	-3	-3	-3	0
Hushållssektor	23	26	23	35	23	0
Sparande						
Företagssektor	65	87	13	-40	3	-62
Offentlig sektor	19	-1	0	32	-6	-24
Hushållssektor	44	27	68	102	63	20
Realt sparande och kapitaltransferringar						
Företagssektor	35	21	4	0	0	-35
Offentlig sektor	3	18	3	11	7	4
Hushållssektor	9	8	8	9	4	-5
Finansiellt sparande						
Företagssektor	30	66	9	-39	3	-27
Offentlig sektor	16	-18	-3	20	-12	-28
Hushållssektor	34	19	59	93	59	25

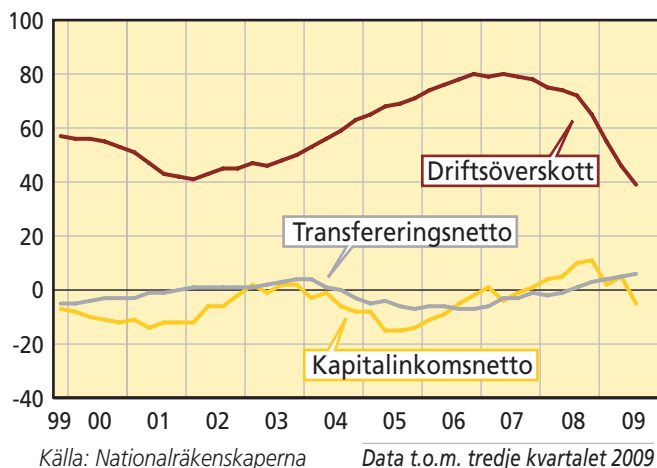
Detta är en mycket summarisk översikt över Sveriges ekonomi under den redovisade perioden. Den säger ändå en hel del om utvecklingen i den svenska ekonomin den senaste tiden med låg inkomstutveckling och lågt finansiellt sparande i den offentliga sektorn och företagssektorn samt hög inkomstutveckling och högt finansiellt sparande i hushållssektorn. Analysen kan fördjupas både med avseende på inkomsttyper samt med analys av olika delsektorer inom den offentliga sektorn och företagssektorn.

Företagens inkomster

Företagssektorns inkomster kan sägas bestå av driftsöverskott, kapitalinkomstnetto samt transfereringsinkomstnetto. I diagrammet nedan syns tydligt att det är driftsöverskottet som är företagets främsta inkomstkomponent. Det är också driftsöverskottet som har fallit mest och bidragit till den låga utvecklingen av företagets totala inkomstutveckling under de senaste kvartalerna. Det sista kvartalet föll även kapitalinkomstnettot. Transfereringsnettot uppvisar dock en svagt stigande trend.

Företagens inkomster

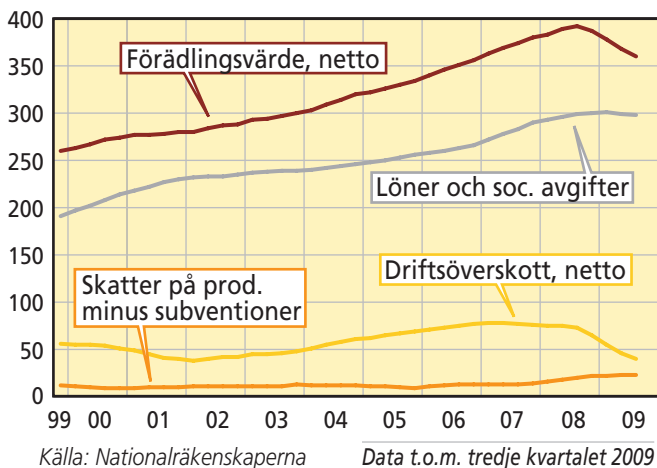
Fyra kvartals rullande medelvärde, miljarder kronor, löpande priser

Driftsöverskottet är ett saldo som beräknas genom att utgå från förädlingsvärdet, brutto och sedan räkna av kapitalförslitning, kostnader för löner och sociala avgifter, samt nettot av skatter på produktion minus subventioner. Ett fall i förädlingsvärdet behöver inte betyda att även driftsöverskottet faller även om det med största sannolikhet gör det. Rent teoretiskt skulle nivån på driftsöverskottet kunna bibehållas om även de övriga komponenterna som löner, sociala avgifter och skatter på produktion faller. Hur har det då sett ut över åren? I nedanstående diagram illustreras detta för perioden fjärde kvartalet 1999 till och med tredje kvartalet 2009.

Företagens förädlingsvärde och driftsöverskott

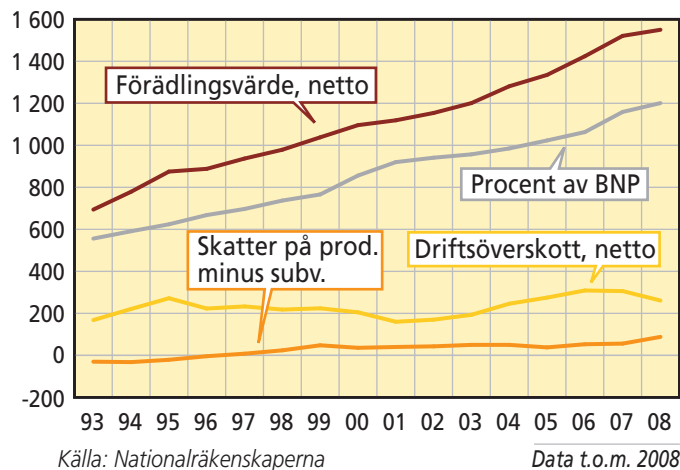
Fyra kvartals rullande medelvärde, miljarder kronor, löpande priser

Som diagrammet visar ligger lönekostnaderna kvar på en hög och jämn nivå trots att förädlingsvärdet faller. Företagen kan alltså inte sänka sina lönekostnader i samma takt som efterfrågan på dess varor och tjänster minskar. Alltså faller även driftsöverskottet. För perioden 1993 till 2008 visas motsvarande med årsvisa data i diagrammet nedan.

Företagens förädlingsvärde och driftsöverskott

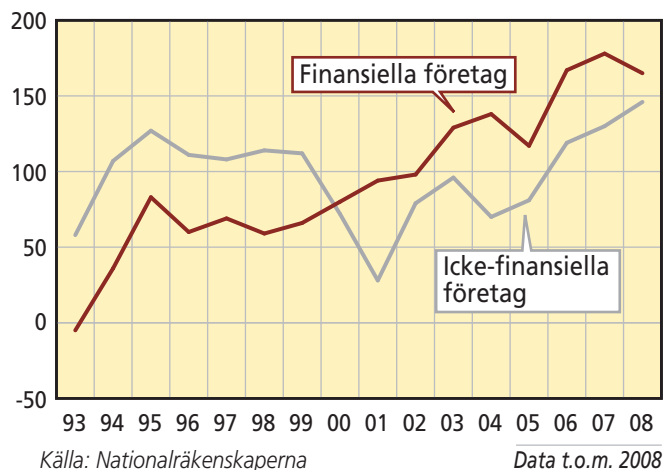
Miljarder kronor, löpande priser

Driftsöverskottet ligger kvar mellan 160 och 310 miljarder kronor trots att förädlingsvärdet ökade från 690 till 1 550 miljarder kronor under den redovisade perioden.

Inkomster i icke-finansiella respektive finansiella företag

Miljarder kronor, löpande priser

En uppdelning av inkomsterna mellan icke-finansiella respektive finansiella företag visar att de finansiella företagen ligger på en högre nivå jämfört med de icke-finansiella företagen sedan år 2000. Utvecklingen under 2008 innebar att inkomsterna i de två företagssektorerna närmade sig varandra efter att de finansiella företagen fått minskade inkomster.

Offentliga sektorns inkomster

Den offentliga sektorn som består av staten, socialförsäkringarna, primärkommuner och landsting har sett sina disponibla inkomster falla från 225 miljarder kronor tredje kvartalet 2008 till 205 miljarder kronor tredje kvartalet 2009, vilket är minskning med 8,6 procent i löpande priser.

Offentliga sektorns disponibla inkomster består av en mängd olika transaktionstyper där de största är produktions-skatte, inkomstskatte och sociala avgifter vilka tillsammans uppgick till 355 miljarder kronor tredje kvartalet 2009. Driftöverskottet var negativt och uppgick till -1 miljard kronor, kapitalinkomsterna var 8 miljarder kronor samt andra löpande transfereringsinkomster uppgick till 7 miljarder kronor. Från dessa inkomster räknas vissa transaktioner av innan de disponibla inkomsterna redovisas. Det är, utbetalda sociala förmåner 126 miljarder kronor, andra löpande transfereringsutgifter 17 miljarder kronor, subventioner 11 samt kapitalutgifter 9 miljarder kronor. Detta redovisas i tabellen nedan.

Den konsoliderade offentliga sektorns disponibla inkomster

Miljarder kronor, löpande priser

	2008		2009		Utv. %	
	kv 3	kv 4	kv 1	kv 2	kv 3 09/ kv 3 08	kv 3 08
Driftöverskott, netto	-1	-2	-2	-2	-1	-6,3
Skatter på prod. och imp., tillförsel	139	147	139	150	142	1,9
Kapitalink., tillförsel	10	11	10	42	8	-23,2
Löpande ink.skatte etc, tillförsel	134	137	129	127	123	-8,0
Soc. avgifter och förmåner, tillförsel	95	94	90	92	90	-4,4
Andra löpande transf., tillförsel	5	5	7	8	7	38,9
Subvent., användn.	-11	-12	-11	-11	-11	-6,2
Kapitalink., användn.	-14	-12	-4	-12	-9	-31,9
Sociala förm., användn.	-117	-119	-127	-127	-126	7,8
Andra löp. transf., användning	-15	-22	-22	-14	-17	15,8
Disponibel inkomst	225	228	208	253	205	-8,6

Den offentliga sektorns disponibla inkomster minskade med 8,6 procent i löpande priser det tredje kvartalet 2009 jämfört med det tredje kvartalet 2008. Som vi ser i tabellen ökade produktionsskatterna med 1,9 procent vilket motverkar den annars nedåtgående trenden med minskade inkomstskatte, -8,0 procent, lägre sociala avgifter, -4,4 procent och ökade utbetalningar av sociala förmåner, +7,8 procent, som alla tillsammans bidrog till att disponibelinkomsten minskade. I nedanstående tabell redovisas de olika offentliga delsektorernas disponibla inkomster.

Disponibel inkomst i offentliga sektorns delsektorer

Miljarder kronor, löpande priser

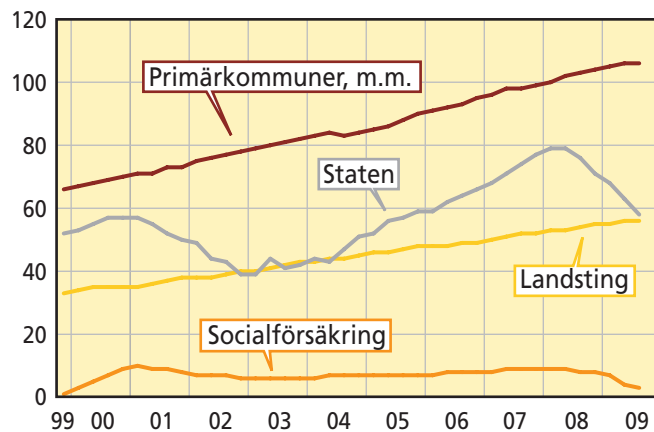
	2008		2009		Utv. mdkr	
	kv 3	kv 4	kv 1	kv 2	kv 3 09/ kv 3 08	kv 3 08
Staten	66	56	53	75	48	-18
Primärkommuner	102	109	102	110	105	3
Landsting	53	58	54	58	54	2
Socialförsäkr.sektorn	4	6	-2	10	-1	-5

Tabellen visar att det är staten och socialförsäkringssektorn som uppvisar minskade disponibla inkomster medan primärkommuner och landsting har ökade disponibla inkomster under tredje kvartalet 2009 jämfört med tredje kvartalet 2008. I diagrammet nedan redovisas de offentliga sektorer-

nas disponibla inkomster från fjärde kvartalet 1999 till och med tredje kvartalet 2009.

Offentliga sektorns disponibla inkomster

Fyra kvartals rullande medelvärde, miljarder kronor, löpande priser

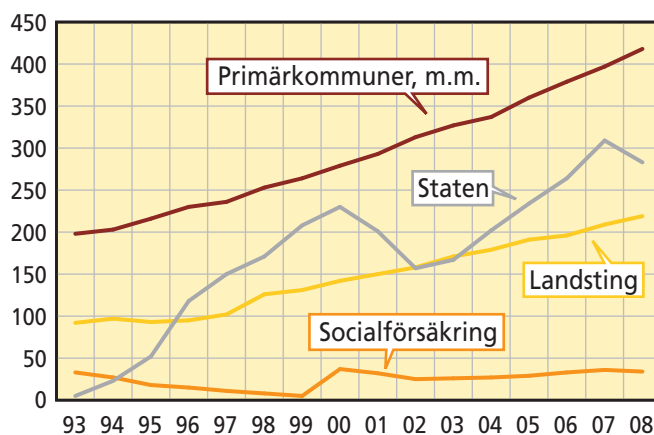

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. tredje kvartalet 2009

Diagrammet visar tydligt hur primärkommuner och landsting hade en jämn och stabil ökning av disponibla inkomster under den redovisade perioden till skillnad från staten vars inkomster fluktuerat i större utsträckning. Förklaringen ligger i att kommuner och landsting lever på skatter genererade från löneinkomster till skillnad från staten som mer är beroende av skatter på produktion och skatt på kapitalinkomster vilka båda kan variera ganska kraftigt beroende dels av konjunkturläget dels av de finansiella marknadernas utveckling. En något längre tidsserie över de disponibla inkomsternas utveckling i den offentliga sektorn visas i diagrammet nedan.

Offentliga sektorns disponibla inkomster

Miljarder kronor, löpande priser

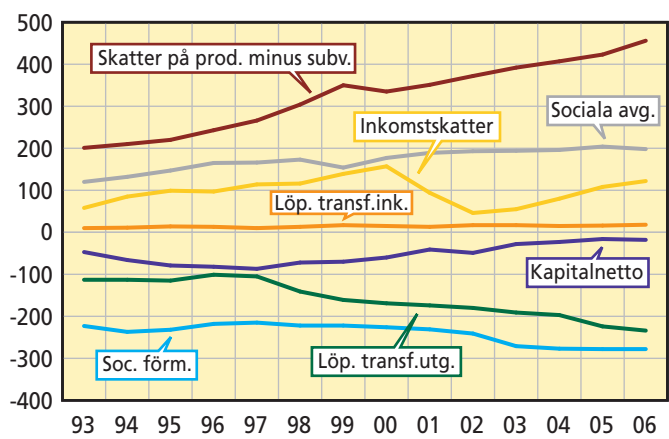

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. 2008

Precis som diagrammet med kvartalsdata från 1999 visar även det årsvisa diagrammet att kommuner och landsting har haft stadigt ökande inkomster till skillnad från staten som haft mer varierande inkomster. Anmärkningsvärd är statens snabba inkomstutveckling mellan åren 1993-2000.

Statens inkomster

Miljarder kronor, löpande priser

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. 2006

Utvecklingen av statens inkomster åren 1993–2000 beror inte på en enskild faktor utan på ett flertal samverkande faktorer som tillsammans ger upphov till den gynnsamma utvecklingen av statens disponibla inkomster. Nettot av skatter på produktion och import minus subventioner bidrar positivt till utvecklingen med 134 miljarder kronor, inkomstskatterna ökar med 99 miljarder kronor och de sociala avgifterna ökar med 57 miljarder kronor under perioden 1993–2000. I motsatt riktning verkar andra löpande transfereringsutgifter som ökade med 26 miljarder kronor samt kapitalinkomstnettot som försämrades med 13 miljarder kronor under perioden.

Hushållssektorns inkomster

Hushållen har under senare tid gynnats av sänkta skatter och minskade räntesatser på sina allt större lånestocker vilket tillsammans med ökade inkomster av sociala förmåner bidragit till att inkomstutvecklingen varit stark mitt i den rådande lågkonjunkturen. BNP har under årets första nio månader fallit med 6,2 procent i volym jämfört med motsvarande period 2008. Samtidigt har hushållens disponibla inkomster ökat med 3,7 procent i reala termer under de tre första kvartalen 2009 jämfört med samma period 2008.

I tabellen framgår att det var minskade ränteutgifter som stod för det enskilt största bidraget till den ökade inkomstutvecklingen. Även om man tittar på kapitalnettot, det vill säga rensar för effekten av minskade inkomsträntor, så är även detta en av de starkast bidragande orsakerna till den starka inkomstutvecklingen, +9 miljarder kronor. Detta gäller de FISIM-justerade räntorna. Om man studerar effekten av de egentliga räntorna är effekten +5 miljarder kronor. Utbetalningar av sociala förmåner har också ökat under perioden, +11 miljarder kronor jämfört med motsvarande period 2008, vilket främst är ökade pensionsutbetalningar och a-kasseersättningar.

Hushållens disponibla inkomster

Miljarder kronor, löpande priser

	2008		2009		Utv. mdkr kv 3 09/ kv 3 08	
	kv 3	kv 4	kv 1	kv 2	kv 3	kv 3 08
Driftsöverskott o samman-						
satt förvärsinkomst	62	63	59	63	60	-1
Löner o soc. avgifter	435	430	420	439	432	-2
Kapitalinkomster	22	23	14	59	11	-12
därv ränteintäkter,						
FISIM-justerade	13	11	5	3	3	-11
därv FISIM-justering	5	4	1	1	1	-4
därv eg. ränteintäkter,						
ej FISIM-justerade	8	7	4	2	2	-6
Sociala förmåner	131	134	142	142	142	11
Andra transf.inkomster	15	18	19	17	16	0
Kapitalutgifter	-28	-25	-13	-9	-7	21
därv räntekostn.,						
FISIM-justerade	-28	-25	-12	-8	-6	21
därv FISIM-justering	2	5	12	12	13	10
därv egentl. ränte-						
kostn., ej FISIM-just.	-30	-30	-24	-20	-19	11
Inkomstskatter	-109	-119	-104	-113	-106	4
Sociala avgifter	-134	-137	-129	-143	-131	3
Andra transf.utgifter	-11	-10	-12	-11	-9	2
Disponibel inkomst	383	376	397	444	408	25

Ränteinkomster och ränteutgifter beräknas i Nationalräkenskaperna med hänsyn till att produktionen av banktjänster (FISIM) i den finansiella sektorn beräknas med hjälp av en referensränta. Avvikelse från referensräntan skall enligt internationell standard, SNA/ENS, beräknas som produktion hos de finansiella företagen och insatsförbrukning respektive konsumtion hos övriga sektorer. Hushållens ränteintäkter uppgår enligt tabellen ovan till 3 miljarder kronor under tredje kvartalet 2009. De egentliga ränteintäkterna uppgick till 2 miljarder kronor. Skillnaden mellan de redovisade och de egentliga ränteintäkterna är den så kallade FISIM-justeringen på intäktssidan. Av de redovisade kapitalutgifterna på 7 miljarder kronor i tabellen ovan består 6,3 miljarder från ränteutgifter. Hushållens egentliga ränteutgifter uppgick till närmare 19 miljarder kronor. Skillnaden mellan de redovisade och de egentliga ränteintäkterna är den så kallade FISIM-justeringen på ränteutgiftssidan. FISIM-justeringen uppgår alltså till 13 miljarder totalt. Denna redovisning av räntorna innebär att disponibelinkomsterna ökar. Denna ökning slår dock neutralt på hushållens sparande då hushållens insatsförbrukning och konsumtion ökar i motsvarande grad.

Sektorernas utgifter

Företagen har per definition inga konsumtionsutgifter utan dess utgifter redovisas som insatsförbrukning. I de kvartalsvisa räkenskaperna redovisas dock inte insatsförbrukningen explicit utan endast förädlingsvärdet, som är saldot av produktion minus insatsförbrukning. Däremot redovisas företagens utgifter för pensionsavsättningar explicit och dessa har inte visat på några förändringar under tredje kvartalet 2009 jämfört med motsvarande kvartal 2008.

Den offentliga sektorns totala konsumtionsutgifter har under tredje kvartalet 2009 ökat med 5 miljarder kronor i löpande

priser jämfört med tredje kvartalet 2008 vilket motsvarar 2,5 procent. Av denna ökning stod staten för 1 miljarder kronor, primärkommunerna, +2,2 miljarder kronor samt landstingen för 2,0 miljarder kronor. Hushållens konsumtionsutgifter ökade med 5 miljarder kronor i löpande priser tredje kvartalet 2009 jämfört med tredje kvartalet 2008 vilket motsvarar 1,5 procents ökning.

Sparande

Den negativa utvecklingen av företagens inkomster slår direkt på sparandet som även det minskade med 62 miljarder kronor under tredje kvartalet 2009 jämfört med motsvarande kvartal 2008.

Den offentliga sektorns sparande minskade med 24 miljarder kronor under perioden jämfört med motsvarande period föregående år vilket beror både på lägre inkomster med 19 miljarder kronor och ökade konsumtionsutgifter med 5 miljarder kronor.

Hushållens sparande ökade kraftigt under kvartalet, +20 miljarder kronor, främst med anledning av den höga inkomstutvecklingen, +25 miljarder kronor, som inte motsvaras av liknade konsumtionsutveckling, +5 miljarder kronor.

Realt sparande och kapitaltransfereringar

Företagens reala investeringar föll kraftigt under kvartalet då de fasta bruttoinvesteringarna föll med 14 procent jämfört med motsvarande period 2008.

Den offentliga sektorns fasta bruttoinvesteringar uppgick till 25 miljarder kronor under kvartal 3 2009 vilket var en ökning med 2,5 miljarder kronor i löpande priser jämfört med tredje kvartalet 2008. Av ökningen stod de statliga investeringarna för 1,5 miljarder kronor och kommunsektorns investeringar för återstoden.

Trots införandet av ROT-avdraget minskade hushållens fasta bruttoinvesteringar under tredje kvartalet 2009 jämfört med tredje kvartalet 2008. De fasta bruttoinvesteringarna i hushållssektorn föll från 21 miljarder kronor tredje kvartalet 2008 till 18 miljarder kronor tredje kvartalet 2009.

Finansiellt sparande

Det finansiella sparande är ett saldo som beräknas utifrån inkomster, utgifter, kapitaltransfereringar och reala investeringar, netto. Under tredje kvartalet 2009 har det finansiella sparandet minskat i företagssektorn främst på grund av minskade inkomster i form av lägre driftöverskott och försämrat kapitalnetto. Den offentliga sektorns finansiella sparande har minskat till största delen på grund av fallande inkomster och hushållens ökade finansiella sparande beror till största delen på ökade inkomster.

Reala sektorräkenskaper i Nationalräkenskaperna

I de reala sektorräkenskaperna kan man följa utvecklingen av inkomster, utgifter och sparande för olika sektorer i ekonomin. Ekonomins olika transaktioner delas in i olika konton, med början i produktionskontot, vidare i inkomstbildningskontot och så vidare ner till kapitalkontot där den sista saldotposten, finansiellt sparande redovisas. Finansiellt sparande redovisas även i Finansiella räkenskaperna där summan av transaktioner i finansiella tillgångar minus transaktioner i skulder ger motsvarande saldo, Finansiellt sparande. Detta är per definition överensstämmande i de reala och finansiella beräkningarna men på grund av olika källor i respektive beräkning skiljer sig resultaten åt. I statistikdatabasen som är åtkomlig på SCB:s webbplats www.scb.se återfinns resultaten av sektorräkenskaperna i följande tabeller.

År: Inkomster och utgifter samt kapitaltransaktioner (ENS95), kontoindelning, efter institutionell sektor och transaktionspost.

Kvartal: Inkomster och utgifter samt kapitaltransaktioner (ENS95), efter institutionell sektor och transaktionspost.

Det finns även tabeller publicerade i Excel-format på webbplatsen, såväl detaljerade årliga tabeller som summariska kvartalsvisa tabeller.

Den årsvisa serien startar 1993 och uppdateras årligen i samband med att Nationalräkenskapernas detaljerade beräkningar offentliggörs. Den kvartalsvisa serien startar 1999 och är inte lika omfattande utan den publicerar endast de olika transaktionerna utan angivande av de olika kontona. En annan skillnad är också att sektorernas produktions- och förbrukningsvärden endast redovisas i de årsvisa räkenskaperna. I de kvartalsvisa sektorräkenskaperna startar redovisningen med de olika sektorernas förädlingsvärden. Detta beror på att de kvartalsvisa BNP-beräkningarna endast beräknar förädlingsvärden och inte produktionsvärden och insatsförbrukning.

Den finaste redovisningsnivån som publiceras med avseende på sektor är följande med inledande sektorkod enligt det europeiska nationalräkenskapssystemet, ENS: S11 Icke-finansiella företag, S12 Finansiella företag, S1311 Staten, S13131 Primärkommuner, S13132 Landsting, S1314 Socialförsäkringssektorn, S14+15 Hushåll inklusive dess icke-vinstdrivande organisationer samt S2 Utlandets transaktioner gentemot Sverige. Följande aggregat redovisas också: S1 Totala ekonomin, S11+12 Företagen, S13 Den konsoliderade offentliga sektorn, S1311+1314 Staten och Socialförsäkringarna samt S23 Kommunsektorn.

Kontaktperson: Mattias Bågling, 08-506 945 27

Summary

Weak exports but new orders give sign of improvement

The recovery in the Swedish economy is slow. During both the second and the third quarter GDP growth was weak, starting from the low level that was a result of the plummet during the financial crisis. However, the inflow of new orders from the export market has developed favourably during the recent months. This could be a sign that a recovery is underway for the manufacturing industry, which has developed weakly and thus held back GDP growth. The situation on the labour market is still dark, but some signs of stabilization can be seen.

The effects of the international economic crisis on the Swedish economy seem to have subsided. GDP has settled down and as in the second quarter, the third showed a marginal increase compared to previous quarter. The downward spiral seems to have come to an end. However, compared to the corresponding quarter one year earlier, the GDP level was still 5 percent lower.

Weak growth of exports pressed down GDP and, like in the previous quarters, exports of goods progressed especially unfavourably. Exports of goods and services held back GDP growth by 3.5 percentage points compared to the third quarter of 2008. Exports decreased by 1.5 percent compared to previous quarter. The export statistics for the last few months do not show any clear signs of a recovery either. However, the inflow of new orders from the export market shows a more positive picture and this may indicate that a recovery of exports of goods is underway.

New orders in manufacturing industry
Percent change from previous quarter. Seasonally adjusted

Source: Industrial deliveries and orders
Data up to and including third quarter 2009

Gross fixed capital formation held back GDP markedly by 0.9 percentage points. As in the previous quarters change in inventories had a sharp negative effect on GDP growth. Capacity utilisation has since the beginning of 2008 de-

creased by 13 percentage points; as an effect of this level, it was very low in the third quarter. This means that the need for investments to raise the production capacity is still probably small. Investments in the government sector have contributed to some extent to maintaining the level of total investments.

This quarter the most evident positive contributions to GDP growth were attributed to government consumption and household consumption. When calculating the contributions from the different items, it has been noted that exports, investments and consumption to some extent are composed of imported goods and services. This affects the contributions to GDP growth from the different items.

As was the case in the second quarter, household consumption rose only slightly in the third. A large part of the decline in household consumption that has taken place occurred during the first half of 2008, before the financial crisis broke out and hit the economy with great force. Since household disposable income still developed favourably and increased in real terms, household savings were very high in the third quarter as well.

The inflation rate according to the CPI was -0.7 percent in November, but this is mainly an effect of the lower interest rates. Measured according to CPIF, where the interest rate for household mortgages is kept constant, the inflation rate was 2.3 percent. Compared to January this year the CPI has risen by slightly more than 1 percent.

During the third quarter this year, production in the manufacturing industry was much lower than one year earlier. This is an effect of the sharply decreasing demand on the world market. However, a comparison to the previous quarter indicates that the drop may have come to an end and that a recovery is underway. But great caution should be exercised when interpreting the statistics because the seasonally adjusted figures could be a little uncertain. According to the Industrial Production Index, sawmills, generally considered a leading indicator of industrial production, show clear signs of recovery.

The service industries and construction, which are to a much larger degree than the manufacturing industry dependent on domestic demand, have been affected by the general economic downturn to a much lesser extent than the manufacturing industry. So far the signs of recovery have been less visible in these industries than in manufacturing.

The situation on the labour market is still rather dim. Employment and unemployment developed unfavourably, especially within the manufacturing industry, and vacancies were fewer. However, the notices of lay-offs have declined sharply since the beginning of the year and were back on a normal level during the third quarter.

Ansvarig utgivare:

Monica Nelson Edberg

Frågor om innehållet i denna publikation kan ställas till:

Leif Munters, redaktör	08-506 945 09
Caroline Ahlstrand	08-506 943 33
Martin Daniels	08-506 942 64
Claes-Håkan Gustafson	019-17 61 19
Bo Sandén	08-506 946 94
Tomas Thorén	08-506 941 46

Medskribenter:

Mattias Bågling, nationalräkenskaper	08-506 945 27
Bo Bergman, konsult	
Olle Djerf, konsult	08-35 44 27

Grafisk form och webbpublicering:

Monica Andersson	08-506 943 62
Arne Orrgård	08-506 950 73

Förfrågningar kan även göras via e-post med adress: fornamn.efternamn@scb.se.

Sveriges ekonomi – Statistiskt perspektiv

ISSN 1653–3828

URN:NBN:SE:SCB-2009-A28TI0904_pdf (pdf)